

SOSIOLOGIPÄIVÄT KUOPIOSSA 29.–30.3.2012

ARJEN HYVINVOINTI – ONNEN PÄIVÄT?

Sosiologipäivät järjestettiin vuonna 2012 ensimmäistä kertaa Kuopiossa Itä-Suomen yliopistossa. Päivien yleistemana oli hyvinvointi, jota pohdittiin useasta erilaisesta näkökulmasta. Hyvinvointia lähestyttiin sekä jokapäiväisen elämän hyvinvoinnin että julkisen vallan ja instituutioiden kautta. Kun sosiologia on perinteisesti yhdistetty huono-osaisuuden tutkimukseen, päivillä tarkasteltiin myös kolikon toista puolta pohtimalla sitä, miten hyvin ihmiset voivat ja miksi sekä voidaanko ihmisten hyvinvointia edistää? Erityisesti koetun hyvinvoinnin sosiologinen lähestyminen oli päivien keskeinen teema unohtamatta kuitenkin esimerkiksi yhteiskunnallisen eriarvoisuuden aiheuttamia hyvinvointi- ja terveysvajeita ja -mahdollisuuksia. Erityisesti haluttiin pohtia sitä, mikä voi olla tieteenalan rooli myönteisten siirtymien ja hyvinvoinnin tutkimuksessa ja edistäjänä; voiko sosiologia kertoa myös hyviä uutisia ja onko sosiologialla tapahtuman otsikossa mainittuja onnen päiviä?

Päivät olivat menestyksekkäät. Sosiologipäiville osallistui 390 alan harjoittajaa, ja sosiologista tutkimusta työstettiin yhteensä 33 työryhmässä. Yliopiston tilat olivat maksimaalisesti käytössä. Moni työryhmä kytkeytyi läheisesti päivien yleistemaan. Useat työryhmät olivat myös vuosien varrella asemansa vakiinnuttaneita sosiologisia tutkimusverkostoja, ja toivoa sopii, että tämänkaltaisen verkostoituminen jatkuisi myös sosiologipäivien ulkopuolella.

Akateeminen rehtori Kalervo Väänänen avausaunojen jälkeen hyvinvointisosiologian professori Juho Saari (Itä-Suomen yliopisto) johdatteli yleisön päivien teemaan kartoittamalla koetun hyvinvoinnin tutkimuksen tilaa sosiologiassa, psykologiassa, filosofiassa ja taloustieteessä yhdistäen nämä teemat myös ajankohittaiseen yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun: kaiken kaikkiaan koettu hyvinvointi on noussut voimakkaasti politiikan asialistoille. Seuraavaksi professori emeritus Ruut Veenhoven (Erasmus University, Rotterdam) eritteli koettua hyvinvointia rakentavia yksilö- ja yhteisötason osatekijöitä ja osoitti laajaan empiriseen näyttöön perustuvassa esityksessään onnellisuuden ja elämään tyytyväisyyden lisääntyneen lähes kaikkialla maailmassa. Lopuksi professori Terhi-Anna Wilska (Jyväskylän yliopisto) pohti mukaansatempaavassa alustuksessaan kysymystä kulutuksen ja onnellisuuden välisestä yhteydestä sosiologiassa ja lähitieteissä. Alustukset herättivät ilahduttavasti keskustelua, joka liittyi mm. koetun hyvinvoinnin mittaamiseen ja sitä ennustaviin tekijöihin.

Torstain työryhmien uurastettua ahkerasti iltakuuteen asti siirryttiin tapahtuman vapaamuotoisempaan osioon. Illanvietto aloitettiin Kuopion kaupungin vieraana upeassa vanhassa kaupungintalossa. Tämän jälkeen siirryttiin Kallaveden rannalla sijaitsevaan illanviettopaikkaan, jossa nautittiin illallisesta ja musiikista. Iltatilaisuudessa esiintyneet paikallisten sosiologian

opiskelijoiden bändit Petkele ja Neufvoin rytmittivät paikalle kokoontunutta sosiologiheimoa onnen tunnelmiin. Illanvietto sujui kaiken kaikkiaan niin kuin perusteellisten sosiologisten karkeloiden kuuluukin sujua.

Perjantaiamuna onnelliset sosiologit kokoon-tuivat ensiksi työryhmiin. Puolilta päivin aloitettiin yleisesitelmät professori Heinz-Herbert Nollin (Leibniz Institute for the Social Sciences, Mannheim) alustuksella hyvinvoinnin mittaamisesta ja monitoroinnista. Tämän jälkeen tutkimusprofessori Mika Pantzar (Kuluttajatutkimuskeskus) alusti Tapiolan puutarha-kaupungin taustalla olevista ideologioista ja niiden toimeenpanosta. Sosiologipäivien yleisesitelmät päätti tohtori Kaisa Ketokivi (Helsingin yliopisto) hienolla ja koskettavalla esityksellään relationaalisen sosiologian näkökulmasta vaikeista elämäkokemuksista selviämiseen.

Westermarck-seuran gradupalkinto jaettiin tänä vuonna Teemu T. Kempvaisen (Helsingin yliopisto) työlle *Well-being in socio-political context – European welfare regimes in comparison*. Raati oli ollut palkinnonsaajasta hyvin yksimielinen. Raadin työtä ja voitajatyötä esitelleen raadin jäsenen Tiina Tiilikan (Tampereen yliopisto) alustuksesta kävi ilmi, että kaikissa kilpailuun osallistuneissa töissä oli paljon yksittäisiä ansioita, kuten kiinnostava aihepiiri, yhteiskunnallinen relevanssi, haastava tutkimusote, vakuuttava perehtyneisyys kirjallisuuteen, oivaltava ajattelu ja työstä välittyvä innostuneisuus. Kaikilla näillä kriteereillä arvioituna Kempvaisen työ oli kuitenkin ollut ylitse muiden. Esittelyn jälkeen palkinnonsaaja piti kiitospuheen ja kertoi valloittavalla tavalla pro gradu-tutkimuksensa eri vaiheista. Ainakin graduvinkkelistä tarkastellen maamme sosiologian tulevaisuus vaikuttaa melko onnelliselta.

Kuopion sosiologipäivät onnistuivat ainakin näin järjestäjien näkökulmasta yli odotusten, ja vilkas keskustelu plenaareissa, työryhmissä ja iltatilaisuuksissa viesti jälleen kerran tämän tyyppisen tapahtuman tärkeydestä. Kalakukkojen lisäksi sosiologeille jäi varmasti paljon muutakin kotiin vietävää. Kiitokset kaikille osallistujille – ensi vuonna tapaamme Turussa!

Kristiina Laipio (päivien sihteeri)

Antti Kouvo (järjestelytoimikunnan sihteeri)

Juha Saari (järjestelytoimikunnan puheenjohtaja)

Ajankäyttö ja aikakäsitykset

Ajankäyttöä ja aikakäsityksiä pohtiva työryhmä koontui ensimmäistä kertaa. Kaikkiaan työryhmän tarkoituksena oli esitellä monipuolisesti tutkimuksia, joissa aika on tavalla tai toisella keskeinen jäsentävä elementti. Lisäksi esiteltiin eritoten Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistojen mahdollisuuksia. Torstai-iltapäivänä oli viisi vapaa-aikaan ja aikarytmeihin liittyvää esitystä. Perjantaiamuna jatkettiin kuulemalla kolme esiintyjää, joiden tutkimus liittyi ajankäyttöön ja arvostukseen. Työryhmä keräsi mukavasti osallistujia: noin 20 henkilöä keskusteli aktiivisesti kysellen. Työryhmän vetäjinä toimivat Anu-Hanna Anttila ja Minna Ylikännö.

Avauksen jälkeen Anu-Hanna Anttila (TY) jatkoi esityksellään, jossa käsiteltiin joutenoloa ja ”ei-minikään tekemistä” toimintana, joka voi jäädä odotteluna, jonottamisena, taukoina ja tuumiskeluna muun näkyvämmän toiminnan varjoon. Tällaista enemmänkin pään sisäistä, mentaalista toimintaa voidaan ymmärtää paitsi tapaisuuksien myös nuoruuteen liittyvien seikkojen avulla. Anttilan ohella myös seuraava esiintyjä, Riitta Hanifi (Tilastokeskus), on hyödyntänyt Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen aineistoja, joista tuorein on kerätty vuosina 2009–2010. Hanifi pohti esityksessään, miten vapaa-aikaa ylipäätään voidaan tutkia kyseisten aineistojen avulla sekä nosti esiin etenkin viimeisen 10 vuoden aikana tapahtuneet merkittävimmät muutokset suomalaisten vapaa-ajan sisällöissä ja kestoissa pohtien myös niiden syitä.

Kolmantena esiintynyt Harri Sarpavaara (TaY) esitteli Charles S. Peircen merkkiteorian soveltamismahdollisuuksia. Hän totesi esityksessään, että ”viikonloppu” ja sen viettäminen saavat tiettyjä erityisiä merkityksiä. Keskeisenä kysymyksenä oli, miten tämä aikajako merkityksellistetään päihdeongelmaisten muutospuheessa. Keskustelussa nousi esiin mm. viikonloppujuominen tapana ja työnä. Jenni Kuoppa (Aalto) esitteli väitöskirjansa kävelyhaastatteluaineistojen keruuta ja tuloksia. Esityksessään hän nosti esiin arkisen kävelyn käytäntöjä ja kävelijöiden kokemuksia juuri aikakokemusten näkökulmasta. Kuopan analyysien avulla hahmottui kävelijöiden ajankäyttö sekä erityisten ”aikatilojen” tuottaminen kävellessä. Erityisesti pohdittiin kävelijöiden elämäntilanteen ja kokemusten vaikutusta sekä kävelyyn liittyviä merkityksiä. Tiina Saari (TaY) esitteli tietotyön työaikaa ja sen kontrollointia koskevaa tutkimustaan. Hänen mu-

kaansa tietotyöhön liittyvät aikapaineet voivat johtua työn luonteesta, joka tekee työstä vaikeasti ennakoitavaa. Tietotyön työaikaan vaikuttaa myös se, kenen nähdään olevan vastuussa työajan rajoista. Kahden työorganisaation tapaustutkimuksen osalta selviää, että myös organisaatiokulttuuri vaikuttaa työajan kontrollointiin.

Perjantain työryhmä alkoi Hannu Pääkkösen (Tilastokeskus) esityksellä ajankäytön tutkimuksesta Suomessa. Pääkkösen vastaa osaltaan ajankäyttöaineistojen suunnittelusta ja keräämisestä Suomessa. Esityksessään Pääkkönen toi esille yleistietoa ajankäyttötutkimuksesta ja aineistojen keruusta ja esitteli suomalaisten ajankäyttöä pohjautuen neljänä eri ajankohtana kerättyihin ajankäyttöaineistoihin. Toisena esityksensä piti Minna Ylikännö (Kela) pohtien, mitä on todellinen aikaköyhyys. Nykyisin kiire ja aikapula nähdään usein synonyymeina aikaköyhyydelle. Ylikännö kysyi esityksessään, ovatko kaikki kiireiset ihmiset aikaköyhiä. Ajankäyttöaineistojen pohjalta tehdyt analyysit antoivat osiittaa siitä, että näin ei ole etenäkään, jos aikaköyhyys määritellään vaihtoehdoton vapaa-ajan puutteena.

Kolmas ja viimeinen esitys toi erityisen näkökulman ajankäyttöön ja aikakäsityksiin. Petri Palmu (Ammattiliitto Pro) nosti esille työntekijän ajankäyttöön liittyvän keskeisen ristiriidan: työaika oltaisiin valmiita vähentämään, mutta toimeentulon näkökulmasta se on käytännössä hyvin vaikeaa. Palmu esitteli jäsenkyselyn satoa. Kyselyyn vastanneet halusivat enemmän vapaa-aikaa itselle ja perheelle. Ihanteellinen työaika näyttäisikin olevan kuitenkin jotain ihan muuta kuin todellisuus ja sen ajankäytölle asettamat reunaehdot.

*Koordinaattorit: Minna Ylikännö
& Anu-Hanna Anttila*

Arjen hyvinvointi ja sen kuvaaminen

Työryhmä oli kaksipäiväinen, ja esityksiä oli yhteensä yhdeksän. Osanottajia oli molempina päivinä 20–30. Esitykset, jotka painottuivat uusiin näkökulmiin arjen mittaamisessa ja hyvinvoinnin kuvaamisessa, voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: 1) tutkimukset, joissa avattiin hyvinvoinnin kuvaamisen ja mittaamisen uusia alueita ja pohdittiin niiden menetelmällisiä ratkaisuja sekä 2) tutkimukset, jotka käyttivät hyväkseen

olemassa olevia aineistoja, mittausvälineitä tai viitekehyskäytäntöjä, mutta pyrkivät tuomaan näihin hyvinvoinnin käsitteellistämisen uusia ulottuvuuksia. Aloitamme koosteen jälkimmäisistä. Esitysten lukumäärän ja käytettävissä olevan tekstiilan takia keskityimme menetelmällisiin ideoihin ja joudumme ikävä kyllä jättämään pois mielenkiintoisia tuloksia, joita sisältyi esityksiin ja jotka herättivät ryhmässä paljon keskustelua.

Olli Kangas avasi työryhmän työskentelyn esityksellään maahanmuuttajien onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä elämäänsä sen mukaan, mistä he ovat lähteneet ja mihin he ovat päätyneet asumaan. Tämä ulottuvuus nostettiin esiin European Social Surveyn (ESS) aineistosta, jossa mittaukset tehtiin viidesti joka toinen vuosi. Aija Kettusen, Marjo Pulliaisen ja Ismo Linnosmaan esitys käsitteli kokeilua, jolla testataan Englannissa alun perin kehitettyä menetelmää (ASCOT) pitkäaikaishoivan vaikutusten arvioimiseksi. Mittarin laadinnan lähtökohdaksi oli tutkijoiden mukaan se, että hoivalla aikaansaatu vaikutus asiakkaan elämänlaatuun on sitä parempi, mitä enemmän ihmisellä on mahdollisuus sellaiseen toiminnan tasoon, jota hän itse pitää hyvänä (capability).

Leena Viinamäen puheenvuorossa, joka oli laadittu yhdessä Asko Suikkasen kanssa, pohdittiin hyvinvointibarometrien roolia hyvinvointitiedon tuottamisessa. Esityksen taustalla oli Pohjoisen hyvinvoinnin tietopaikka -hanke, jossa hyvinvointibarometriä pyritään kehittämään työkaluna, joka ottaa huomioon ihmisten koetun hyvinvoinnin muutokset sekä ennakoii ja arvioi ihmisten ja alueiden hyvinvoinnin tilaa myös lähitulevaisuudessa. Anna-Riitta Lehtinen esitteli kuluttajälähtöistä menetelmää, jossa viitebudjettien laadinta tapahtuu yhdessä kuluttajien kanssa. Tällöin pohditaan, miksi tietyt tavat ja palvelut ovat välttämättömiä, jotta ihmisarvoinen elämä ja osallistuminen toteutuisivat. Kristiina Aallon ja Johanna Varjosen tutkimuksessa tarkasteltiin arjen rytmejä hyödyntäen Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimusten episodien ja osittain myös paikka-aineistojen.

Työryhmän esitysten toisessa ryhmässä aineistot ja menetelmät olivat lähtökohdiltaan laadullisia mutta vaikutusalueeltaan yhteiskunnallisia. Sanna Sekki ja Pirjo Korvela avasivat teeman videokuvalla perheen kelluvasta arjesta ja toivat keskusteluun interventio-menetelmän, jossa kehitetään yhdessä perheiden kanssa arkitöiden tukemiseen ja kehittämiseen uutta perhetyömenetelmää, arkirytmien analyysi- eli sekvenssimenetelmää. Jouko Kajanojan ja Juha Nurmela-

menetelmän ydin oli dialogissa, joka kytkee kansalainäkökulman hyvinvoinnin osatekijöiden määrittämiseen. Näkökulman perustana ovat ihmisten omat kokemukset ja niiden suhde hyvään elämään.

Sami Lindin esitys perustui hänen meneillään olevaan väitöskirjatutkimukseensa (tilan ja poliittisen toimijuuden tutkimusryhmä, TaY), jossa hän tarkastelee työttömien korkeasti koulutettujen arjen tilallisuuden muodostumista tarinallisesta näkökulmasta. Kerronnallinen teemahaastattelu suoritettiin liikkuen haastateltavan valitsemalla paikalla, sen ääni- ja aisti-maailmassa. Työryhmän aktiivinen ja asiantunteva osallistujajoukko kuunteli eläytyen viimeistä esitystä, jonka aiheena oli organisaatioesteettinen näkökulma vanhusten hyvinvointiin. Anneli Hujala esitteli tutkimustaan (yhdessä Sari Rissasen kanssa), jossa materiaallinen maailma, kuten fyysiset tilat, esineet ja kehoillisuus, otetaan keskeiseksi osaksi hyvinvointia, jossa aistit ovat silta ihmisen ja hänen fyysisen ympäristönsä välillä. Tutkimus on osa Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveystieteiden laitoksen koordinoimaa Hyvinvoinnin rakentuminen vanhuspalveluissa -tutkimusprojektia.

*Koordinaattorit: Ritva Engeström
& Jouko Kajanoja*

Asumisen sosiologia

Asumisen sosiologia -työryhmässä käsiteltiin yhteensä kuusi esitystä, kolme kumpanakin päivänä. Osanottajia ja yleisöä oli paikalla varsin mukavasti, niin torstaina kuin perjantainakin päälle toistakymmentä.

Torstaina työryhmän käynnisti Tuula Laukkanen esityksellään ”Asuntopolitiikka: kohti supistumisvaihetta – Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon rooli uudella vuosituohannella”. Laukkanen avasi aiheita historiallisen perspektiivin kautta herätellen kuulijoita pohtimaan sosiaalisen vuokra-asumisen nykytilaa ja etenkin tulevaisuuden epäsymmetristä yhtälöä: valtion tukema vuokra-asuntokanta pienenee vuosi vuodelta, kun taas kohtuuhintaisen asumisen tarve ei.

Seuraavaksi esiintymisvuorossa oli Liisi Juvonen, jonka tutkimus käsittelee yksinasuvia naisia. Miten hyvin yksinasuvat naiset voivat ja miksi sekä voidaanko naisten hyvinvointia edistää? Familistinen ”onni löytyy ydinperheestä” -malli on saanut haastajia vaih-

toehtoisista ajattelutavoista, joihin Juvonen tarttuu. Onko yksin asuvien naisten onnellisuus edelleen tabu kulttuurissamme – vaiettu vai vaiennettu aihe?

Torstaina viimeisenä esiintyi Mikko Weckroth, joka käsitteli onnellisuuden rakentumista otsikolla ”Onnellisten kylät – vertaileva tapaustutkimus Kumpulän ja Sundsbergin asukkaiden subjektiivisesta hyvinvoinnista sekä onnellisuuden rakentumisesta”. Weckroth tarkasteli esityksessään onnellisuutta kaupunki-aluekonteksteissa ja toi siten esiin myös onnen maantieteellisen ulottuvuuden: onnellisuustutkimuksen teemat kytkeytyvät rakennettuun ympäristöön sosiaalisen ympäristön kautta.

Perjantain kaikki esitykset liittyivät tavalla tai toisella naapurisuuden tutkimiseen. Aamun ensimmäisestä esityksestä vastasi Risto Haverinen esityksellään ”Naapurikiistojen dynamiikka”. Erilaiset naapurikonfliktit ovat viime aikoina saaneet paljon huomiota mediassa. Kuvaavien aineistoesimerkkien avulla naapurikiistapareja haastatellut Haverinen havainnollisti elävästi mm. naapurikiistojen oikeudellistumista, kiistojen monisyisyyttä sekä niiden taustalla olevan naapurivuorovaikutuksen tasoja.

Haverisen jälkeen jatkettiin naapuruuskiistojen parissa, kun Jussi Semi esitteli tutkimustaan parveketupakoinnista: ”Oikeus parvekkeeseen – parveketupakointi osana naapuruussuhteita”. Viime vuosina parveketupakointi on kuumentanut tunteita ja aiheuttanut keskustelua paitsi suomalaisissa naapurustoissa myös julkisilla areenoilla, kuten esimerkiksi erilaisilla internetin keskustelupalstoilla. Semi valotti työryhmäläisille paitsi ilmiön taustaa myös näiden keskustelujen dynamiikkaa.

Työryhmän ”naapuriperjantain” päätti Aino Verkasalo esityksellään ”Naapuruuden merkitys osallistumisprosessissa – esimerkkinä ympäristösovittelun pilotointi”. Erilaisissa NIMBY-kiistoissa naapuruston dynamiikka tulee konkreettisella tavalla näkyväksi. Tätä dynamiikkaa Verkasalo esitteli kuvaamalla Turun Saramäen asukkaiden ja alueella sijaitsevan jäteenkäsittelylaitoksen välistä kiistaa sekä siihen liittyviä sovittelutoimia. Ympäristösovittelun prosesseissa naapuruston sisäisillä ryhmittymillä on suuri vaikutus lopputulokseen ja sovittelun onnistumiseen.

Työryhmässä vallitsi rento tunnelma, mikä oli omiaan synnyttämään keskustelua – jopa siinä määrin, että etukäteen asetettuja aikarajoja jouduttiin hieman venyttämään. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut ryhmäläisiä lainkaan haittaavan. Kuultujen esitysten aiheita sekä niitä sivuavia, muita asumiseen

liittyviä teemoja käsiteltiin epämuodollisen pohdiskelevasti, suorastaan kotoisaan tyyliin.

*Koordinaattorit: Hannu Ruonavaara
& Carita Lockmer*

Belonging and Ways of Relating

Yksipäiväisenä järjestetty työryhmä kokoontui nyt sosiologipäivillä ensimmäistä kertaa. Sen ajatuksena oli synnyttää temaattisia, teoreettisia ja metodologisia raja-aitoja ylittävää keskustelua kuulumisen ja relationaalisuuden kysymyksistä. Työryhmässä pidetyt viisi innostavaa esitelmää kokosivat ilahduttavan paljon kuulijoita paikalle ja kirjoittivat runsaasti keskustelua. Työryhmässä käsiteltiin keskeisiä sosiologisia teemoja toimijuudesta identiteettiin ja yhteenliittymisen tapoihin kiinnittämällä huomiota erilaisiin kuulumisen ja suhteessa olemisen tapoihin. Esitelmiä yhdisti olennaisesti relationaalinen näkökulma todellisuuteen, toisin sanoen asioiden tarkasteleminen suhteina ja suhteissaan.

Anna-Majja Castrénin (HY) esitys ”Becoming ‘us’: Young couples, weddings and chosen belonging” perustui käynnissä olevan tutkimushankkeeseen, joka tarkastelee naimisiinmenoa relationaalisesta tai ”figuraationaalisesta” näkökulmasta. Tutkimuksen aineisto koostuu noin kolmekymmenvuotiaiden, ensimmäisiä häitään suunnittelevien heteroparien haastatteluista. Esityksessä tarkasteltiin avioliittoa kahden ihmisen yhdistymisenä ”meiksi”. Dynamiikkaa tarkasteltiin erityisesti sukunimikysymyksen kannalta.

Peter Holleyn (HY) alustus ”Malleable Identities: The Social Construction of National & Cosmopolitan Belongings Amongst Transnational Migrants” pohjautui tekeillä olevaan väitöskirjaan. Otteeltaan etnografisen tutkimuksen kohteena ovat Suomeen muuttaneet ja Suomesta muuttaneet tietotyötä tekevät transnationaalit siirtolaiset. Tutkimuksen kohteena oli heidän kuulumisensa rakentuminen nationalistisissa diskursseissa mm. erilaisten rajanvetojen myötä.

Kari Mikko Vesala (HY) tarkasteli esityksessään ”The distinction between executive and principal frames in individualistic and relationistic framing of personal agency” sosiaalipsykologisten teorioiden individualistisia ja relationaalisia toiminnan kehyksiä. Vesala eritteli toimijuuden ymmärrystä yhtäältä substantiaalistisen ja relationaalisen lähestymistavan ja toisaalta Meyerin ja Jeppersonin yksilötoimijuuskeskeisen (ex-

cutive) and periaatteellisen (principal) kehysten välillä. Vesala argumentoi, että vallitseva ymmärrys toimijuudesta (executive frame), joka korostaa toimijan kykyä saada asioita tapahtumaan, voitaisiin uudelleen kehystää periaatteellisen kehysten avulla. Tällöin tärkeiksi tekijöiksi nousevat myös toiset ihmiset, joita varten tai joiden puolesta toimijuutta toteutetaan.

Atte Vieno (Opiskelijoiden tutkimussäätiö) kehitti esityksessään ”Social belonging and individual life history: Finnish higher education students’ struggle to attain respectable individuality” relationaalista näkökulmaa omaelämäkertojen analyysiin. Taustalla on ESR:n rahoittama ”Koulutusvalinnat kuntoon”-tutkimushanke, joka tarkasteli nuorten aikuisten koulutusuria ja uravalintoja analysoimalla kirjoituskilpailulla kerättyjä omaelämäkertoja. Vieno analysoi omaelämäkertoja erityisesti relaationa kirjottajan ja kuvitellun lukijan välillä ja eritteli relationaalisia positiota (varmuus, epävarmuus, epätoivo), joista käsin kirjoittajat kertoivat elämästään.

Turo-Kimmo Lehtonen (HY) käsitteli yhdessä Mikko Jauhon, Jyri Liukon ja Antti Silvastin kanssa tekeillä olevaa artikkelikäsitelmää ”Managing insecurity: Risk technologies and the looping effects of welfare systems”. Tutkimuksen kohteena on, miten riski toimii relaatioiden välittävänä tekijänä julkisessa terveydenhuollossa, vakuutuskaupassa ja sähkönjake- luv infrastruktuureissa. Tutkimuksen lähtökohtana on, että riskiä ei tule ymmärtää pelkäksi uhkaksi tai vaaraksi, vaan välineeksi hallita epävarmuutta todennäköisyyslaskelmien avulla. Lehtosen ja kumppaneiden tutkimus näyttää, miten riskiteknologiat vaihtelevat eri käytäntöjen regimien välillä ja muokkaavat luokittelun kohteita.

Kaiken kaikkiaan työryhmän henki oli innostunut ja keskustelu vilkasta. Tehtiin päätös jatkaa samalla konseptilla tulevilla sosiologipäivillä.

Koordinaattorit: Kaisa Ketokivi & Olli Pyyhtinen

EU-tutkimus

EU-tutkimuksen työryhmän tarkoituksena oli koota yhteen tutkijoita ja esityksiä, jotka käsittelevät Euroopan Unionia eri näkökulmista. Työryhmässä koontui vain ensimmäisenä päivänä ja siihen osallistui noin 15 henkeä. Esityksiä oli seitsemän. Tiukasta aikataulusta huolimatta työryhmä keskusteli vilkkaasti kaikista esityksistä.

Anita Välikangas (HY) käsitteli kysymystä talouspolitiikan legitimitettiin arvioimisen keinoista. Esityksen lähtökohdista oli, että mielipidetiedustelujen ja mielenosoitusten perusteella EU:n talouspolitiikkaa (mm. Euroopan vakausmekanismi) ei pidetä oikeutettuna useissa EU-maissa. Välikankaan mukaan talouspolitiikan oikeutuksen arviointia vaikeuttaa politiikan vaikutusten vaatima pitkä arviointiperspektiivi, minkä takia hän haastoi esittelemänsä Fritz Scharpf:n erottelun politiikan rakenteellisesta ja seurauksiin perustuvasta legitimitetistä.

Risto Heiskala, Maria Åkerman ja Otto Auranen (TaY) esittelivät käynnistymässä olevaa tutkimushankettaan talouden ja sitä koskevan tiedon määrittymisestä Euroopan Unionissa. Heiskala lähestyy käsitteellisen analyysin keinoin kysymystä talouden kulttuurisesta merkityksestä sekä talouden ja ei-talouden rajanvedosta. Åkerman tarkastelee Suomen EU 2020-strategian ja strategiaan vaikuttamaan pyrkivien tahojen talouden rakentamiseen liittyviä tulkintamalleja, taustaoletuksia ja rajanvetoja. Auranen analysoi, millaisena EU 2020 -strategia tuottaa talouden ja sen seuraukset Unionille sekä millainen on asiantuntijatiedon rooli strategiaa koskevassa poliittisessa päätöksenteossa.

Elina Mikola (TaY) tarkasteli EU:n päästökaupparjestelmän kehitystä ja rationaliteetteja Unionin päätöksenteossa. Aiemmin EU:n asenne päästökauppaan oli kriittinen. Myöhemmin Unionin päätöksenteossa on noussut vallitsevaksi tulkinta, jossa yhdistyvät teknologinen kehitys, ympäristönsuojelu ja taloudellinen kasvu. Päästökauppa rationalisoidaan EU:n politiikoissa instrumenttina, joka mahdollistaa yhtäältä teknologisen kehityksen tukeman kilpailukykyisen ja ekologisemman talouden ja toisaalta tärkeänä resurssina pidetyn ilmakahtien suojelun.

Kaisa-Mari Okkosen (Tilastokeskus) esityksen aiheena oli tilastotiedon ja sosiaalipolitiikan suhde EU:ssa. EU:ssa päävastuu sosiaalipolitiikan kehittämisestä ja toteuttamisesta on jäsenmailla, mutta harmonisoidulla sosiaalisilla oloilla koskevaa tilastotietoa EU suuntaa jäsenmaille kuuluvaa politiikkaa. Okkonen kysyy, miten ja miksi sosiaalitalostat ovat EU-tasoisien hallinnan väline ja miten tilastot rakentavat EU:n sosiaalista ulottuvuutta.

Laura Valkeasuo (TaY) esitteli tietotaloutta koskevien diskurssien rakentumista Suomen EU-strategia-asiakirjoissa. EU on asettanut tavoitteekseen tulla maailman kilpailukykyisimmäksi tietotaloudeksi.

Tämä tavoite on kotiutettu Suomen ministeriöiden tulevaisuuskatsauksiin kertomuksena, jossa korostetaan tietotalouskehityksen väistämättömyyttä, Suomen tilannetta ja välttämättöminä esitettyjä toimenpiteitä. Tutkimus havainnollistaa käsitteellisten mallien ja ideoiden kansainvälistä liikettä ja tulevista osaksi kansallisia konteksteja.

Irmeli Kari-Björckbacka (LaY) tarkasteli Lapin alueen kehittämistä koskevien asiakirjojen sukupuolittuneisuutta. Unionissa maakunnat määrittelevät kärkihankkeita osana ohjelma- ja strategia-asiakirjojaan mm. EU-tuen kohdentamista varten. Lapin alueen kärkihankkeet painottavat voimakkaasti miesvaltaisia aloja (mm. kaivosteollisuus), jotka esitetään maakunnan menestyksen potentiaalina. Näin rakennetaan hierarkiaa suhteessa muihin, naisvaltaisempiin aloihin, joiden merkitys Lapin elinkeinorakenteessa on tilastojen valossa suurempi.

Sanna Lehtinen (HY) käsitteli paikallisseurakuntien toimintaa Euroopan sosiaalirahaston projektiyhteistyössä. Suomen evankelis-luterilaiset seurakunnat tekevät yhteistyötä esimerkiksi sosiaalitoimen ja työvoimatoimistojen kanssa. Vuodesta 1995 yhteistyö on tapahtunut mm. ESR:n projektien kautta, joissa seurakunnat ovat myös olleet osarahoittajina. Lehtinen eritteli, millaisia yhteisötaloudellisia toimijoita paikallisseurakunnat ovat ja millainen julkinen rooli niillä on EU:n poliittisten tavoitteiden tukijana.

Koordinaattorit: Risto Heiskala, Marja Alastalo, Otto Kauranen & Maria Åkerman

Hyvinvoinnin diskurssit – Välfärdens diskurser

Ryhmän tarkoituksena oli koota yhteen ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita sosiaalisen konstruktionismin ja lingvistisen teorian lähtökohdista ponnistavasta hyvinvoinnin ja hyvinvointivaltion tutkimuksesta. Ryhmä kokoontui aamuvarhain perjantaina, ja siinä kuultiin yhteensä viisi ajatusta virittänyttä ja vilkasta keskustelua herättänyttä esitystä. Esitysten aiheet liittyivät hoivapalveluyrittäjyyteen, työhyvinvointiin, kilpailuvaltio-ajattelun asemaan hyvinvointivaltio-politiikassa niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla sekä sosiaalista oikeuksista ja vastuista käytäviin tulkintakamppailuihin.

Soili Vento (Laurea-amk) esitteli hoivapalveluyrit-

täjien vapautta tarkastelevaa tutkimustaan. Vento totesi, että vaikka vapaus ja yrittäjyys usein mielletään yhteen liittyviksi, niiden keskinäisiä suhteita ei ole juurikaan tutkittu. Esityksessään hän tarkasteli yrittäjien vapautta hyvinvoinnin tuottamisessa nojaten ennen kaikkea Isaiiah Berlinin, Amartya Senin ja Eric Frommin käsitteistöihin sekä sovelsi näitä tekemiensä yrittäjien haastattelujen analyysiin. Venton esille nostamista havainnoista jäi askarruttamaan muiden muassa se, että yrittäjä usein luopuu vapaudestaan jos se kannattaa liiketaloudellisessa mielessä.

Sara Lindström (ÅA/TTL) kertoi, miten kuntaorganisaatioiden henkilöjohtamisessa tuloksellisuuden ja työhyvinvoinnin suhde rakentuu kuntaorganisaation henkilöstöjohtamisen diskursseissa. Lindström valotti tutkimuksen taustaa tiedolla, että kvantitatiivisessa tarkastelussa hyvinvoinnin ja tuloksellisuuden välillä ei löytynyt selvää yhteyttä, mutta haastatteluisia kuntien henkilöstöjohtajat pitivät yhteyttä itsestään selvänä. Kriittisen diskursianalyysin avulla hän toi esille tapoja, joilla henkilöstöjohtajat legitimoivat tuloksellisuuden ja työhyvinvoinnin myönteistä suhdetta. Tällaisia tapoja ovat vetoaminen auktoriteetteihin ja toiminnan rationaalisuuteen sekä moraalinen legitimointi.

Johannes Kananen ja Christian Kroll (HY) veivät yleisön SATA-komitean tulkintoihin sosiaaliturvan uudistamistarpeista ja kilpailuvaltioparadigman asemaan niissä. Heidän esityksensä perustui komitean jäsenten haastattelujen ja komitean raporttien analyysiin. Kananen ja Kroll totesivat, että komitea kantoi huolta kansalaisten hyvinvoinnista, mutta työvoiman tarjonnan turvaaminen oli näkyvämmän tulkintojen lähtökohtana. He esittivät myös deliberatiivisesta demokratiasta käytyjen keskustelujen kannalta ajatuksia herättävän huomion: komitean päätösten ideologiset perustelut olivat ristiriidassa kansalaisten preferenssien kanssa.

Mikael Nygård (ÅA) kytki esityksessään kilpailuvaltio-ajattelun kansainväliseen kontekstiin. Hän tarkasteli, miten kapitalistisessa järjestelmässä ja ideologioiden valtasuhteissa 1900-luvun lopulla tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet käsityksiin hyvinvointivaltion ja sosiaalipolitiikan roolista. Nygård havainnollisti, miten edellä mainittujen ylikansallisten muutosten myötä kansallisella tasolla keynesiläinen hyvinvointivaltioajattelu on saanut antaa tilaa uusliberalismiin ja sosiaalisen investointi-ideaan perustuvalla kilpailuajattelulle. Hänen mukaansa voimme jo puhua kilpailuvaltiosta uudenlaisena hyvinvointivaltiona.

Janne Autto (LaY) puolestaan kuvasi päättäjien ja kansalaisten diskursiivisia strategioita päivähoitopolitiikasta käydyissä tulkintakamppailuissa. Autto totesi, että tulkintakamppailuissa käytettyjen strategioiden ymmärtämiseksi tulisi kiinnittää huomiota sekä toimija-asemaan, josta tulkinnat on esitetty, että diskursiivisiin ehtoihin, jotka rajaavat tiettyssä tilanteessa käytettäviä argumentteja. Näiden kahden poliittiseen toimintaan vaikuttavan tekijän tavoittamisessa hän nojautui foucaultlaiseen ajatukseen diskursiivisesta subjekti-asemasta ja Bourdieun kentän käsitteeseen. Autton esityksen yhteydessä ryhmä innostui keskustelemaan myös laadullisen tutkimuksen menetelmällisistä suuntauksista ja niiden usein hämäristä rajaviivoista.

Työryhmän loppukeskustelussa pohdittiin työryhmän tulevaisuutta. Esille tuli monenlaisia ehdotuksia siitä, missä muodoissa työryhmä ja sen alulle panema verkosto voisivat jatkaa toimintaansa.

Koordinaattorit: Janne Autto & Mikael Nygård

Hyvinvointivaltio, hyvinvoinnin riskit ja sosiaaliset tukirakenteet Euroopassa

Työryhmä keräsi aihepiirinsä mukaisesti laaja-alaisesti alustuksia. Esitelmiä yhdistävänä linkkinä oli pyrkimys tarkastella yhteiskunnallisten järjestelmien toimintaa ja muutosta.

Teemu Kempainen (HY) aloitti työryhmämme esittelemällä väitöskirjatutkimustaan hyvinvoinnin ja hyvinvointivajeiden jakautumisesta haavoittuvien sosiaalisten asemien ja hyvinvointiregimien viitekehksessä. Esitelmässään Kempainen teki kuvailevaa analyysiä yksilöiden kokemuksista köyhyydestä ja työttömyydestä erilaisten yhteiskuntajärjestelmien konteksteissa. Pekka Kosonen (HY) esitteli, kuinka erikokoiset hyvinvointivaltiot ovat pystyneet ylläpitämään hyvinvointipolitiikkaansa globalisoituvassa maailmassa. Tutkimuskirjallisuuteen perustuvan vertailevan tutkimuksensa jälkeen Kosonen totesi, että pienillä mailla on mahdollisuus hyvinvointivaltion toiminnan menestyksekkääseen sopeuttamiseen muuttuneisiin oloihin.

Antti Silvast (HY) lähestyi yksilöiden kokemia epävarmuuksia teknologian ja yhteiskunnan perusrakenteen kautta. Perusrakenteen on keskeinen tekijä siinä, kuinka yksilöt kokevat yhteiskunnan

toiminnan ja sen tuoman turvallisuuden. Silvästin väitöskirjahankkeessa tulee ilmi suomalaisten vahva luottamusjärjestelmän toimintaan. Toisaalta tekniikan järjestelmien pettäessä esiin nousee vaatimuksia yksilöiden omasta riskin hallinnasta. Anne Määttä (Diakonia-ammk) esitteli, kuinka yksilöt ja yhteiskunnan institutionaaliset hyvinvoinnin tukirakenteet eivät aina kohtaa. Perusturvaetuudet ovat syyperusteisia ja usein tarveharkintaisia, niihin liittyy sanktioita ja toimeenpano on altis portinvartioinnille ja katutason byrokratialle. Määttän tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on perusturvaetuuksien hakemiseen liittyvä poiskäännyttäminen, joka näyttää kumuloituvan tietuille yksilöille.

Sanna Lehtinen (HY) esitteli väitöskirjatutkimustaan, jossa esiin nostetaan ns. kolmannen sektorin ja yksityisen ja julkisen sektorin väliin asettuvat yksilöiden turvaverkoston kuuluvat instituutiot. Tarkastelukohteena Lehtisellä ovat seurakunnat toimijoina paikallisina tuen ja tiedon välittäjäorganisaatioina ja vastuunkantajina. Maria Ohisalo (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus) esitteli työryhmäsämme arviointitutkimusta Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksen, sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen Luotsi-toiminnasta. Erityisesti luotsi-toiminnan etuna on sen sijoittuminen ennalta ehkäisevän työn kenttään. Hallintokuntien rajat ylittävällä työllä voidaan tukea nuoria, jotka palvelutarpeineen asettuvat marginaaleihin.

Johanna Perkiö (TaY) esitteli väitöskirjatutkimustaan perustulon poliittisista mahdollisuuksista Suomessa. Kaikille maksettavan perustulon käyttöönotosta on Suomessa keskusteltu jo vuosikymmenten ajan. Perkiö paikantaa perustulon toteutumisen edellytykset kolmelle tasolle: 1) päätöksentekojärjestelmän poliittisiin voimasuhteisiin, 2) kannattajakunnan sisäisiin poliittisiin jakolinjoihin ja konsensukseen sekä 3) yleiseen mielipiteeseen ja legitimitettiin. Nina Kahma (Eläketurvakeskus) esitteli tutkimusta, jossa tarkasteltiin suomalaisten eläketurvajärjestelmää kohtaan. Tärkein tutkimuskysymys Kahmalla ja Mervi Takalalla on, kenen näkökulmasta järjestelmä näyttää oikeudenmukaiselta ja kenen katsotaan ansaitsevan järjestelmän tuottaman hyvän. Vaikka eläkevakuutusjärjestelmä tunnetaan varsin heikosti, siihen luotetaan vahvasti. Toisaalta eri ikäluokkien välillä on havaittavissa eroja siinä, kuinka oikeudenmukaisena ja tasarvoisena järjestelmä koetaan.

Kokonaisuutena työryhmän esityksissä näkyi yk-

silön ja järjestelmien vuorovaikutus. Suomalainen luottamus yhteiskunnallisia turvaverkostoja kohtaan on huomattava, vaikka on paikannettavissa useita rajapintoja, joiden kohdalla turvaverkko puuttuu tai se on järjestetty julkisen järjestelmän ulkopuolelta. Toisaalta yksilön vastuu asettuu turvaverkoston vastapainoksi. Kansainvälisessä kehityksessä tarkasteltuna voidaan nähdä järjestelmien eriytyneitä kehityskulkuja ja samalla myös mahdollisuuksia mukautua uusiin olosuhteisiin.

*Koordinaattorit: Tiina Soininen
& Minna van Gerven*

Juhlimiskulttuurien tutkimus

Työryhmän toiminta koostui esitelmistä ja vilkkaasta keskustelusta. Esitelmissä käsiteltiin nuorten naisten humalahakuisen alkoholinkäytön yleistymistä, juhlamista osana opiskelijaelämää sekä maskuliinisuuden rakentumista juomis- ja juhlimiskontekstissa.

Mareike Awolin esitteli tutkimussuunnitelmansa nuorten naisten humalahakuisen alkoholinkäytön yleistymisestä Saksassa, Skotlannissa ja Suomessa. Taustana hankkeelle on vuosina 2003–2007 survey-tutkimuksissa havaittu trendi. Awolinin tutkimuksen tarkoituksena on etsiä kokonaisvaltaista näkemystä ja selitystä ilmiölle vertailemalla 16–17-vuotiaiden naispuolisten ammattikoululaisten käsitystä, ymmärrystä ja syitä omalle ja vertaistensa alkoholinkäytölle tutkimukseen valituissa maissa.

Ismo Kantolan esitys perustui juhlamista harrastavien turkulaisopiskelijoiden teemahaastatteluihin syyslukukaudella 2011. Haastattelussa opiskelijoilta kysyttiin heidän käsityksiään ja kokemuksiaan juhlimisesta ja baareissa käymisestä osana opiskelijaelämää. Juhlimista muotoavat perinteet mutta myös kaupalliset intressit. Opiskelijoiden omassa kokemuksessa juhlinta on kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kartuttamista etenkin opiskelun alkuvaiheessa. Opintojen loppuvaiheessa juhlinta tavallisesti vähenee.

Jukka Törrönen kertoi ryhmähaastattelututkimuksesta, jossa eri sukupolvien koulutettuja ja vähemmän koulutettuja miehiä ja naisia kehoitettiin keskustelemaan viirikkeeksi annetuista kuvista, jotka esittivät erilaisia juhlimiseen ja juomiseen liittyviä tilanteita niin, että kuvissa oli läsnä kumpaakin sukupuolta olevia henkilöitä. Tutkimuksessa ilmeni, että käsitykset

maskuliinisuudesta vaihtelevat paitsi informantin iän mukaan myös sen perusteella, miten kuvan esittämiä juhlimisskene ajoitettiin ja paikannettiin. Aikamme juhliiva maskuliinisuus onkin siis monikollinen!

Yhteenvedoksi työryhmässä käydystä keskustelusta koordinaattori esittää seuraavaa. Juhlinta voimaannuttaa, mutta juhlintaan sisältyy myös vaaroja ja hämmennystä. Kokemuksen myötä vaaroja ja hämmennystä opitaan välttämään opiskelijajuhlinnassa. Nuorimpien ja/tai kokemattomimpien päihtymyshakuinen juhlinta on ehkä vaarallista aikaa. Päihtymisen sukupuolijärjestyksen muutos taas jakaa hämmennystä yhtäälle ja vapautta toisaalle. Miten vaarat, vapaus, hämmennys ja voimaantuminen juhlimiskontektissa kohdentuvat ja paikantuvat, sen selvittäminen on edelleenkin modernin yhteiskunnan haaste.

Koordinaattori: Ismo Kantola

Kasvatussosiologia

Kasvatussosiologian työryhmän esitykset käsittelivät koulutuspolitiikan puheavaruuksia ja käytäntöjä ylikansallisella, kansallisella ja paikallisella tasolla. Erot koulusaavutuksissa, koulujen profiloituminen ja oppilaiden valikoituminen perusopetukseen ovat vuonna 2012 ajankohtaisia teemoja, jotka nostattivat keskustelua myös teemaryhmässä.

Mira Kalalahti (HY) analysoi koulusaavutusten yhteyksiä oppilaiden perhetaustaan sekä perheen ja koulun vuorovaikutukseen. Väitöskirjatutkimukseen pohjautuvassa esityksessä kuvattiin, miten tyttöjen ja poikien, eri koulutusryhmien lasten, erilaisista perheistä tulevien lasten ja erilailla tukea saavien lasten koulunkäynnin erot hahmottuvat eriarvoisiksi koulutusmahdollisuuksiksi. Lopuksi keskusteltiin koulutuksen periytyvyyden mekanismeista ja laadukkaan koulun ominaisuuksista; turvallisesta ja vuorovaikutteisesta opiskeluympäristöstä ja sen merkityksestä koulunkäynnille.

Tommi Wallenius (HY) analysoi vuosina 1998–2007 haastatellun 30 korkean tason koulutuspoliittisen toimijan näkemyksiä kolmesta peruskoulusta ja sen tulevaisuudesta koskevasta kansainvälisestä ilmiöstä: vanhempien laajennetusta kouluvalinnasta, opetuksen eriyttämisestä ja huippuihin panostamisesta sekä valtakunnallisten päättökokeiden julkistamisesta. Haastatteluaineistoa suhteutettiin aiemmissa tutki-

muksissa havaittuihin diskursiivisiin käytänteisiin, mm. kilpailuyhteiskunnan argumentointiin sekä välttämättömyyden perinteeseen. Walleniuksen pro gradu -tutkielman tulokset osoittavat, että vaikka koulutuspolitiikan eliitin käsitykset em. ilmiöistä eroavat toisistaan huomattavasti, on välttämättömyyden diskurssi kaikissa näissä vahvasti läsnä.

Janne Varjo (HY) tarkasteli miten *Yhdistyneitten Kansakuntien Yleismaailmallisessa Ihmisoikeuksien Julistuksessa* (1948) asetetut ”Right to Education” ja ”Freedom of Education” oikeusperiaatteet on huomioitu Suomen perusopetusta ohjaavassa lainsäädännössä sekä miten edellä mainittujen oikeusperiaatteiden erilaiset painotukset ja tulkinnat vaikuttavat toimintapolitiikkoihin ja käytäntöihin, jotka ohjaavat oppilaiden sijoittumista ja valikoitumista perusopetukseen. Esityksen lopuksi hahmoteltiin kuntien toimivallassa olevia toimenpiteitä sivistyksellisten perusoikeuksien ja valinnanvapauden hallinnoimiseksi. Perusopetuksen pääasiallisina järjestäjinä kunnat yhtäältä pyrkivät päättämään oppilaksiotosta tasapuolisesti ennalta asetettujen kriteerien mukaisesti. Toisaalta ne samanaikaisesti turvaavat yksilöllisten valintamahdollisuuksien toteutumista tarjoamalla esimerkiksi painotettua opetusta ja tiedottamalla mahdollisuuksista hakeutua muuhun kuin lähikouluun.

Koordinaattorit: Mira Kalalahti & Janne Varjo

Korkeakoulutuksen sosiologia

Työryhmän toimintaan osallistui 12 henkilöä, ja siinä pidettiin 6 esitelmää. Maria Salmela-Mattila aloitti keskustelemalla yliopistojen ympäristösuhteesta käyttäen tutkimuksellisenä viitekehyksenä Niklas Luhmannin systeemiteoriaa. Keskeisenä teoreettisena haasteena on ihmistoimijoiden huomioiminen, sillä luhmannilainen systeemiteoria ei tunnista yksilöitä toimijoina. Jarkko Tirronen puolestaan tarkasteli yliopiston ajatusta ja strategista johtamista. Ongelmalista on etenkin se, miten nykyisen yliopistolain luomassa tilanteessa voitaisiin paremmin kuulla ja ottaa huomioon yliopistolaisten ääni.

Ilkka Kauppisen esityksessä pohdittiin sitä, miten akateemisen kapitalismin teoriaa voitaisiin kehittää edelleen. Hän ehdottaa, että kiinnostava uusi näkökulma löytyy tarkastelemalla akateemista kapitalismia poikkikansallisena akateemisena kapitalismina

käyttäen hyväksi Bob Jessopin ideaa tietopohjaisesta taloudesta hegemonisena talouden ajattelutapana. Reetta ja Muhonen ja Hanna-Mari Puska puolestaan vaihtoivat näkökulmaa empiiriseen tarkasteluun suomalaisten yliopistojen julkaisu-toiminnan muutoksista. Heidän esityksessään paljastui mm. se, että vuosina 1994–2009 kotimaisten julkaisujen lukumäärä pysyi samalla tasolla (6–7 000 / vuosi), mutta kansainvälisten julkaisujen määrä lähes kaksinkertaistui (10 000 => 20 000 julkaisua / vuosi).

Timo Ala-Vähälän esitelmä perustui empiiriseen tutkimukseen siitä, miten Korkeakoulujen Arviointineuvoston auditoinnit on otettu vastaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Yleistyksenä voi sanoa, että amk:t suhtautuvat kauttaaltaan auditointeihin paljon myönteisemmin kuin yliopistot. Työryhmän viimeisessä esityksessä Taru Siekkinen kertoi siitä, keitä ja millaisia ovat syrjäytymisvaarassa olevat yliopisto-opiskelijat. Tämä empiirinen tutkimus perustuu Campus Conexus -projektiin, jossa kehitetään keinoja puuttua syrjäytymisvaarassa oleviin opiskelijoihin.

Työryhmän päätteeksi puheenjohtajisto kysyi työryhmän jäseniltä, kuinka tyytyväisiä he ovat tällä hetkellä yliopistossa tekemäänsä työhön. Alun perin työryhmän otsikkona oli näet ”Onnenpäivät korkeakoulutuksessa?” Tämän epävirallisen kyselyn perusteella näyttää siltä, että asiat ovat todella hyvin suomalaisissa yliopistoissa, sillä 90% vastaajista (n=11) oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä työhönsä. Tämä superpositiivinen tulos antakoon lähtökohdan ensi vuoden työryhmälle: kuinka pitkään korkeakoulutuksen onnenpäivät oikein jatkuvatkaan?

Koordinaattorit: Sakari Ahola & Jussi Välimaa

Kriminologia ja oikeussosiologia

Jo perinteeksi muodostunut Kriminologia ja oikeussosiologia -työryhmä kokoontui tälläkin kertaa kaksipäiväisenä. Esityksiä oli seitsemän, joista jokainen herätti aktiivisen ryhmän kiinnostuksen ja keskustelua. Alustukset käsitelivät pääsääntöisesti kriminaalipolitiikan ja rikollisuuden tutkimusta.

Mia Kilpeläinen (ISY) esitteli alkavaa tutkimustaan, joka kartoittaa ehdonalaisen vapauden valvontaa ja valvonnan vaikutuksia vangin sopeutumisessa yhteiskuntaan. Tutkimuksessa käytetään sekä vangeista kerättyjä tilastoaineistoja että yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöille suunnattuja haastatteluja

ja kyselyitä. Suvi Ronkainen (LaY) kertoi motivoivan haastattelun vaikuttavuutta mittavasta yhteistutkimuksesta Sanna Väyrysen (LaY) kanssa. Tutkimusaineistona on MOVE-intervention yhteydessä kerätyt tiedot sekä PATJA-tietokannasta poimitut poliisin rekisteritiedot. Tutkimuksessa käytetään matched pair -menetelmää. Tiina Qvistin (LaY) tutkimus puolestaan käsittelee sovittelun käyttöä parisuhdeväkivallassa. Keskeisenä tuloksena oli, että yleiset sovitteluperiaatteet eivät vastaa parisuhdeväkivallan erityisluonteen asettamiin haasteisiin. Petri Danielsson (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) esitteli työturvallisuusrikosten ominaispiirteitä, rikosvastuun kohdentumista sekä tuomittujen rikosten rangaistuskäytäntöjä tarkastelevaa opinnäytettään. Tutkimusaineisto koostui käräjäoikeuksien työturvallisuusrikoksia koskevista tuomioista.

Toisen työryhmäpäivän aloitti Maija Helminen (TY) väitöstutkimuksestaan kertovalla esityksellä. Tutkimuksen tarkoitus on vertailla vapaaehtoisjärjestöjen roolia Suomen ja Skotlannin kriminaalipolitiikassa. Anna Leppänen (Polamk) puolestaan kuvasi taloudelliseen hyötyyn tähtäävän tietoverkkorikollisuuden toimintamalleja sekä erilaisia lähestymistapoja tietoverkkorikollisuuden tutkimukseen. Esitys perustui hänen alkavaan väitöstutkimukseensa. Ennakkoon ilmoitettujen esitysten lisäksi jäi aikaa vielä yhdelle alustukselle. Paavo Uusitalo (HY) kertoi hänen ja Jukka Lipposen käynnissä olevasta tutkimuksesta, jossa selvitetään oikeudenmukaisuuden kokemuksia kahden yliopiston henkilökunnan kokemana.

Koordinaattorit: Anna Leppänen & Jenni Niemi

Kulttuuri ja kulutus

Neljättä kertaa peräkkäin sosiologipäivillä kokoon-tunut työryhmä keräsi tusinan verran kulttuurista ja kulutuksesta kiinnostuneita osallistujia. Torstai-ilta-päivän pienimuotoisessa ja leppoisassa tunnelmassa kuultiin neljä esitelmää. Ensimmäisenä ohjelmassa oli Nina Kahman ja Tuomo Laihialan esitys ”Suomalainen tavallisuus ja distinktio”, jossa pohdittiin maun ja kulttuurin kulutuksen tavallisuutta bourdieulaisen distinktioteorian valossa. Onko tavallinen ymmärrettävissä vain distinktiivisen vastakohtaksi – työväenluokkaiseksi, populaariksi tai mundaaniksi? Vai voiko tavallinenkin olla legitiimiä? Yhtäältä esitelmässä

tarkasteltiin Helsingin yliopistossa käynnissä olleen ”Kulttuuripääoma ja sosiaalinen eriytyminen 2000-luvun Suomessa” -tutkimushankkeen kyselyaineiston tuloksiin nojaten, millaiset kulttuuriharrasteet ovat riittävän yleisiä ollakseen luokiteltavissa tavallisiksi. Toiseksi tavallisuus operationalisoitiin enemmistön suosimien kulttuuristen käytäntöjen ja harrasteiden summaksi, jonka kasautumista ja sosiaalista jakautumista voidaan analysoida. Näin ymmärretyn tavallisuuden analysoiminen osoittaa, että tavallistakin tavallisemmat ääritavikset ovat viime kädessä todellisia poikkeusyksilöitä.

Toisena kuultu Taru Anttosen esitelmä ”Tuotanto-yksiköstä yksilöksi: eläintuotanto politisoituneissa kuluttajakonstruktioidessa” esitteli Itä-Suomen yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen tutkimushankkeeseen ”POLLE – Eläinkysymysten politisoituminen: kuluttajat ja eläintuotanto” niveltyneen pro gradu -tutkielman tuloksia sekä pohti jatkotutkimusta samasta aihepiiristä. Ryhmähaastatteluihin pohjautuvan tutkimuksen kysymyksenä oli, kuinka eläintuotanto, tuotantoeläimet ja eläinten hyvinvointi konstruoi-uvat eläineettiseen kulutukseen pyrkiville kuluttajille. Kuluttajien käsitykset eläintuotannosta jakautuivat kahteen diskurssiin sen mukaan, kuinka kuluttajat suhtautuivat eläinten hyväksikäyttöön. Eläinoikeusdiskurssissa ei hyväksytty eläinten hyväksikäyttöä, mutta luomudiskurssissa tappaminen oikeutetaan eläimen hyväksi todetuilla elinolosuhteilla. Molemmissa tapauksissa kuluttajat näkivät esifordistisen pientilamallin mukaisen eläintuotannon – johon myös luomutuotannon katsottiin kuuluvan – ihan- noituna ja vastakkaisena vallitsevalle fordistiselle teho- tuotantomallille.

Saara Kupsalan ja Pekka Jokisen esitelmä ”Eettinen kuluttaminen ja eläinkysymys: kuluttajien eläin- suojelutietoisuuden sosiaalinen jakautuminen” jatkoi eläimiin liittyvästä teemasta ja samaisen POLLE- hankkeen piirissä kerätyn tuoreen kyselyaineiston analyysiin nojautuen. Siinä analysoitiin, millä tavoin eri sosiaaliset tekijät ovat yhteydessä kuluttajien eläin- suojelutietoisuuden muotoutumiseen. Esitelmän ensimmäisessä osassa keskityttiin kolmen muuttujan – sukupuolen, asuinpaikan ja iän – teoreettiseen arvi- ointiin kysymällä, miten sukupuolijärjestelmän, sivi- lisaatioprosessin ja yhteiskunnallisten sukupolvien on nähty liittyvän lihansyöntiin ja eläinsuojeluasenteisiin. Toisessa, empiirisessä osassa analysoitiin näiden muut- tujien yhteyttä suomalaisten eläinsuojelutietoisuuteen

ja eläineettiseen kulutusorientaatioon kyselyaineiston avulla. Tutkimuksen tulokset vahvistavat hypoteeseja naisten, kaupunkilaisten ja nuorempien ikäryhmien eläinsuojelumyönteisemmistä asenteista ja kulutusori- entaatioista.

Työryhmän päätti Semi Purhosen esitelmä ”Karja- lanpaisti, korkeakulttuuri ja konservatiivisuus”. Siinä tarkasteltiin ruoka- ja musiikkimakujen sekä poliittisten asenteiden yhteenkietoutumista nyky-Suomessa. Esitelmä otti lähtökohdakseen ruokamaun ulottuvuu- det ja tarkasteli niitä yhtäältä suhteessa perustaviin so- siodemografisiin jakolinjoihin, toisaalta kiinnittämäl- lä erityistä huomiota ruokamaun, korkeakulttuurisen musiikkimaun ja asenteiden konservatiivisuuden/libe- raalisuuden välisiin yhteyksiin. Ruokamaun keskeisin ulottuvuus jäsenyytä sosiaalisilta profiileiltaan vastak- kaisten ”modernin” kevyen/etnisen ja ”traditionaa- lisen” raskaan/lihan välille. Nämä ulottuvuudet ovat voimakkaasti yhteydessä musiikkimakuun ja asentei- siin. Etenkin kevyt/etninen ruokamaku liittyy korkea- kulttuurista pitämiseen ja liberaalisuuteen, vaikka so- siodemografisten tekijöiden vaikutukset vakioitaisiin. Tulosten voi nähdä tukevan teesiä rakenteellisesta ho- mologiasta kulttuurin kenttien välillä, mutta yksilöta- salla tarkastellen makujen johdonmukaisuus voidaan myös kyseenalaistaa.

Koordinaattori: Semi Purhonen

Kulutussyhteiskunnan kestävä käytännöt

Ensimmäisen kerran kokoontuneessa työryhmässä kuultiin kahdeksan kiinnostavaa esitystä. Aiheet vaih- telivat laajasti linkittyen kuitenkin kestävyuden tea- maan kulutuksessa.

Pekka Mäkelä (JY) aloitti esitellen teoreettista väitöskirjatutkimustaan ”Emansipatorinen näkökul- ma ostovoiman ja hyödykkeiden käyttöön”. Mäkelä painotti kulutusyhteiskunnan konsumeristisen prak- siksien koostuvan kulutusintensiivisistä käytännöistä. Keskeinen pohdinnan kohde oli se miten ”kollektiiv- isen itsekkyyden” avulla mahdollistetaan käytäntöjen muutos kestävämmäksi esimerkiksi omistuksesta yhteiskäytön suuntaan. Tiina Schmidtin (Aalto ECON) ja Kristoffer Wilénin (Hanken) tutkimusta otsikolla ”From Consuming to Sustaining Practices: a Consumer-Citizen-Employee Perspective” esitteli ensin mainittu. Lähtöajatuksena oli nimetä kestävä

käytännöt enemmän ylläpitäviksi käytännöiksi (sustaining practices) kuin kuluttaviksi käytännöiksi (consuming practices). Tarkastelun keskiössä ovat kuluttaja-kansalainen-työntekijä -roolit sekä näihin rooleihin liittyvät käytännöt, mistä myös keskusteltiin ryhmässä.

Outi Rantala (LaY) esitteli tutkimustaan ”Luonnossa nukkumisen käytännöt hyvinvoinnin ilmentäjinä”, jossa niin sanottu ”unen tekeminen” nousi keskeiselle sijalle niin tutkijan esityksessä, kuin yleisön kommentteissa. Mm. koskimelojien ja patikoivien perheiden luonnossa nukkumisen käytäntöjä tutkiva Rantala esitti työhypoteeseinaan mm., että laauiissa ja autio-
tuissa nukkuminen rikkoo länsimaissa vallalla olevan nukkumisen yksityisyyden normin, ja että luonnossa nukkumisella tehdään näkyväksi arjen ympäristöpolitiikkaa. Jarno Valkonen (LaY) esitti ”Tekninen laite toimijana kulttuurin muutoksessa: moottorikelkan ja poronhoidon ’yhteisevoluutio’” -otsikolla kiinnostavia huomioita siitä, millä tavoin sosioteknisten kulttuurien tarkasteleminen edellyttää materiaalistien objektien ”sosiaalisuuden” huomioimista. Moottorikelkan muuttuminen käyttäjien ja teollisen muotoilun vasta-
vuoroisena prosessina sekä ruumiin teknologioiden ja vaatetuksen muuttuminen ja muuttaminen olivat sekä esityksen että keskustelun keskiössä.

Noora Talsin (ISY) esityksessä ”Teknologiatarinoita 1900-luvun kodeista: kestävät kulutuskäytännöt ja kestävät teknologiat” käsiteltiin pääosin iäkkäiden suomalaisten teknologiaelämäkertoja (SKS). Väitöskäytännössä Talsi on keskittynyt pohtimaan iän ja elämäntilanteiden merkitystä jokapäiväisten teknologioiden omaksumisessa ja kotouttamisessa. Hän puhuu mm. uutuuskäytännön näkemisestä kestävästä kulutuksesta sen sijaan, että kirjoittajat leimattaisiin ”digiankuroiksi”: iäkkäiden vastaajien teknologioiden kulutusta kuvataan sanoilla kestävyys ja pysyvyys. Jenny Rinkinen (Aalto ECON) esitteli hänen ja Mikko Jalaan tutkimusta ”Narrative approach to the practices of home heating”. Aineistonaan SKS:n keräämät ”Suomalaisen päivä” -sääpäiväkirjat, he tarkastelevat kotitalouksien energian käyttöön liittyvää kerrontaa. Kerronta koostuu mm. kuvailevista (esimerkiksi mitä ympärillä on) ja refleksiivisistä (miten voitaisiin toimia) elementeistä avaten kiinnostavan näkökulman tutkimusaiheeseen.

Työryhmän viimeisenä esityksenä kuultiin Airi Lampisen (HIIT) tutkimuksesta ”Verkkopalvelun tukema yhteisöllinen kuluttaminen paikallisyhteisös-

sä”. Lainaamista, vuokraamista, auttamista ja kyyditsemistä koskeva ”jakamistalous” aiheenaan Lampinen tarkastelee tutkimuksessaan yhtä verkossa toimivaa vaihtopalvelua (Kassi) keskittyen palvelun käyttöön-
ottoa ja vaihtotoimintaan osallistumista motivoiviin tekijöihin sekä vaihtamisen käytäntöihin. Lopuksi Mika Pantzar kiitti kootusti esiintyjä ja kommentoijia päättäen virkeän työryhmänkeskustelun.

Koordinaattorit: Riikka Aro & Mika Pantzar

Lapsuuden sosiologia

Ryhmä kokosi tänä vuonna yhteen tutkijoita Tampereen, Helsingin ja Oulun yliopistoista. Ryhmän viisi esitystä käsitelivät hyvinvoinnin teemaa lapsuuden keskeisten instituutioiden, päivähoidon, koulun ja kouluikäisten iltapäivähoidon kontekstissa.

Jaana Minkkinen (TaY) esitteli 3.–6.-luokkalaisten emotionaalista hyvinvointia tarkastelevan väitöskirjatyönsä osatuloja. Tutkimuksessa vertaillaan suomalaisten ja norjalaisten lasten masennusoireita ja niitä selittäviä tekijöitä. Tulokset osoittavat, että koulun sosiaalisen tuen puute – toisin sanoen opettajien ja kaverien tuki ja kiusatuksi tuleminen – selittää norjalaisten oppilaiden masennusoireita paremmin kuin suomalaisten. Lisäksi tutkimuksen mukaan huono sosiaalinen tuki koulussa voi muodostaa suuremman riskin lasten emotionaalille hyvinvoinnille kuin huono koulumenestys. Minkkinen esittikin, että koulua tulisi arvioida myös hyvinvointiefektin kannalta eikä vain oppimistuloksilla.

Myös Riikka Hohtin (HY) puheenvuoro perustui hänen meneillään olevaan väitöskirjatyöhönsä. Kyseessä on etnografinen tutkimus, jonka aineistonkeruussa on hyödynnetty mm. sadutusmenetelmää. Hohtin kiinnostuksen kohteena on, millaisten vuorovaikutusten tuloksena muotoutuu kouluhyvinvoinniksi kutsuttu ilmiö. Tarkastelu kiinnittyy foulcault’laiseen ajatteluun. Esityksessä tarkasteltiin ”tikkaritarinoita”, joita oppilaat kertoivat kevätkuuhlaharjoituksiin liittyen. Esitys havainnollisti, kuinka sosiaalisten suhteiden, fyysisen ulottuvuuden sekä ideologian tason vuorovaikutukset muotoilevat, mahdollistavat ja rajaavat koululaisen toimintaa kompleksisella ja usein odottamattomalla tavalla. Arjen tilanteissa valta-
asemat saattavat kärjistyä ja muodostaa sukupuolittuneita, negatiivisia kehiiä. Lasten tarinoissa kärjistyneitä valta-

asemia käsiteltiin huumorin ja kaverisuhteiden avulla.

Maria Salosen (HY) pro gradu -tutkielmaan pohjaava esitys perustui samoin etnografiaan ja jatkoivat foulcault'laisilla linjoilla. Lisäksi siinä käytettiin mm. Goffmanin teoriaa totalirisista laitoksista. Esityksen keskiössä oli koululaisten iltapäivähoito ja kysymys lasten toimijuudesta ja kontrollista. Salonen kuvasi, kuinka lasten autonomia on iltapäiväkerhossa varsin rajattua. Hänen mukaansa lapset vastasivat autonomian rajautumiseen oman keskinäisen kulttuurinsa kautta kierrättämällä valtaa kollektiivisesti. Lasten kulttuuri ilmensi heidän toimijuuttaan ja konkretisoitui toisinaan vastarintana, toisinaan taas keskinäistä yhteisyyttä vahvistavana toimintana.

Anna-Maija Puroila ja Eila Estola (OY) pohtivat esityksessään päiväkotikäisten lasten hyvinvointia. Esitys perustui tutkimukseen ”Lapsen hyvä elämä?”, jossa hyvinvointia tarkastellaan narratiivisessa viitekehäyksessä lasten arjessa sosiaalisesti rakentuvina kertomuksina. Tutkimus kohdistuu sekä kerronnan prosessiin että kertomusten sisältöihin. Esityksessä kuvattiin lasten kerronnan monimuotoisuutta. Lisäksi tutkijat totesivat päiväkotiarjen kertomusten haastavan tarkastelemaan kriittisesti lasten hyvinvointitutkimuksen metodologiaa ja nostavan esiin perustavaa laatua olevan filosofisen kysymyksen lapsen hyvästä elämästä. He esittivät, että lapsen hyvän elämän tarkastelussa potentiaalisina näkökulmina voivat toimia antiikin filosofien näkemykset hedonistisesta ja eudaimonisesta hyvinvoinnista.

Maarit Alasuutarin esityksen keskiössä oli työntekijän ja vanhemman vuorovaikutus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa. Esityksessä tarkasteltiin, millaisia ovat lapsen normaaliuden rationaliteetit ja miten tehdään ero lapsen normaalin ja poikkeavan toiminnan välillä. Esitys perustui konstruktionistiseen lähestymistapaan ja hallinnan analytiikkaan. Tutkimuksen alustavat tulokset viittaavat siihen, että lapsen normaaliuden ja poikkeavuuden eksplisiittisissä perusteluissa tärkeällä sijalla ovat vertailut toisiin lapsiin. Samalla selitystä kuitenkin haetaan hienovaraisesti perheestä. Perhe myös tulkitaan tilanteen muuttamisen toimijaksi ja paikaksi. Varhaiskasvatuksen asema lapsen poikkeavaan toimintaan vaikuttajana näyttää jäävän huomiotta.

*Koordinaattorit: Leena Alanen
& Maarit Alasuutari*

Liikuntasosiologia

Työryhmä kokoontui Sosiologipäivien molempina päivinä. Tunnilla pidennettyyn ohjelmaan mahtui kymmenen alustusta ja keskustelut. Alustuksissa esiteltiin tutkimusasetelmiltaan hyvin erilaisia tutkimuksia liikunnasta, urheilusta ja liikkumisesta. Seuraavaan on tiivistetty työryhmätyöskentelyn aiheet ja anti.

Hannu Itkonen aloitti työryhmän esitelmärupeaman selvityksellä suomalaisen liikuntasosiologian tilasta ja painotuksista. Hän korosti, että tutkimuslaitosten välinen yhteistyö on tärkeää vastattaessa liikuntatutkimukselle asetettuihin yhteiskuntapoliittisiin haasteisiin. Alustuksessaan Itkonen esitteli tutkimushavaintojaan ja -aikomuksiaan liikunnan kansalais-toiminnan tilasuhteen muutoksesta. Konkreettisten esimerkkien avulla hän havainnollisti, millaisia mahdollisuuksia tilakeskustelut avaavat liikuntasosiologian tekemiselle. Elina Paju ruoti fenomenologisessa väitöskirjatutkimuksessa tekemiään havaintoja päiväkotilasten liikkumisesta ja liikuntakasvatuksesta. Huomio kiinnittyi siihen, miten lapset liikkuvat omaehtoisesti ja ohjatuilla liikuntatuokioilla. Pajun havainnot antoivat työryhmälle aiheen tarkastella liikunnan varhaiskasvatuksen päämääriä ja käytäntöjä.

Katja Rajala esitteli alustavan suunnitelmansa koulupäivän liikunnallisuutta käsittelevästä väitöstutkimuksesta. Hänen tutkimuksensa liittyy Liikkuva koulu -hankkeeseen, jonka tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten liikkumista koulupäivän aikana. Rajalan alustus sai työryhmän pohtimaan mm. yläkouluikäisten vähäiseen liikuntainnostukseen vaikuttavia tekijöitä ja nuorisotutkimukseen liittyviä tutkimusmenetelmällisiä haasteita. Anna-Liisa Ojala kuvasi lumilautakulttuurin eriytymistä ja institutionalisoitumista. Hän esitteli väitöskirjatutkimusta varten keräämäänsä aineistoa ja perehdytti työryhmän lumilautailijoiden eriytyneisiin lajikulttuureihin. Keskustelua herätti mm. tutkijan ja tutkimusyhteisön läheiseen suhteeseen liittyvät haasteet. Salla Turpeinen käsittelee lajikulttuurien eriytymistä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Hän veti yhteen Liikunta ja tasa-arvo 2011 -selvityksen tulokset ja johdatteli työryhmän pohtimaan tasa-arvon merkitystä liikuntajärjestöjen hallinnossa. Tasa-arvokysymyksistä ei juurikaan keskustella lajiliittoissa, vaikka lajiliittojen hallinnosta voidaan tunnistaa sukupuolten epätasa-arvoisuuden synnyttämiä jännitteitä. Yli kaksituntisen istunnon päätteeksi Päivi Berg alusti urheiluseurojen merkityksestä kansalais-

kasvatuksessa. Bergin esittelemien aineistohavaintojen ja käymien käsitempohdintojen pohjalta työryhmässä keskusteltiin mm. urheiluseuratoimintaan liittyvästä moraalikasvatuksesta ja syrjäytymisestä.

Perjantain istunnon aloitti Kati Lehtonen esityksellä SLU:n rakenne- ja toimintatapauudistuksen dokumentointiprosessista. Hän kuvasi dokumentoinnin taustat, tavoitteet ja menetelmät sekä pohti liikuntajärjestöjen yhteiskuntavastuun laajentamisen seurauksia. Liikuntajärjestökentän rakenteellisiin uudistuksiin liittyvät historialliset jännitteet puhuttivat työryhmää. Kati Kauravaara kertoi etnografisessa väitöskirjatutkimuksessa tekemistään havainnoista vähän arjessaan liikkuvien suomalaisten 18–26-vuotiaiden miesten elämäntavasta. Valmisteilla oleva tutkimus avaa mahdollisuuden arvioida kriittisesti yksilöön kohdistetun liikunta- ja terveysvalistuksen vaikuttavuutta. Terveysvalistajien ja vähän arjessaan liikkuvien nuorten miesten maailmankatsomukset eroavat toisistaan valtavasti.

Matti Hakamäki loi alustuksessaan katsauksen yhteiskuntatieteellisiin tutkimuksiin sosioekonomisen aseman vaikutuksista lasten ja nuorten arkiliikkumiseen. Hän toi esille, että kyselytutkimuksilla ja tutkittavien käyttämällä liikemittareilla on saatu eri tulokset arkiliikkumisen ja sosioekonomisen aseman yhteydestä. Havainto herätti työryhmässä keskustelua eri mittausmenetelmien luotettavuudesta. Perjantain istunnon päätti Mikko Simulan puheenvuoro yhteiskuntatieteellisen liikuntatutkimuksen liikunta- ja terveyspoliittisesta merkityksestä. Simula korosti, kuinka tärkeää on tiedostaa arkiliikkumisen ja kansalaisten liikuntakäyttäytymisen yhteiskuntatieteelliset selitykset pohdittaessa keinoja kansalaisten fyysisen kunnan parantamiseksi. Vaikutuksiltaan toivotunlaisten liikunta- ja terveyspoliittisten ratkaisujen tueksi tarvitaan sekä toiminta- että rakenneteorioihin pohjautuvaa ymmärrystä liikuntakäyttäytymisestä ja arkiliikkumisesta.

*Koordinaattorit: Hannu Itkonen, Kaarlo Laine
& Mikko Simula*

Nuorisotutkimus

Monitieteisen Nuorisotutkimus-työryhmän aloitti Teemu Mikkonen (TaY). Hän kartoittaa tutkimuksessaan lukiolaisten tietokäsitysten moninaisuutta suhteessa kouluinstituution tarjoamiin oppimisen

käytänteisiin sekä pohtii oppilaiden tiedon rakennusprosesseja. Tutkimusta pohjustaneen pilottitutkimuksen haastatteluista nousi esimerkkejä mm. siitä, kuinka luotettavaksi lähteeksi soveltuvan tiedon määrittäminen on uudella tavalla jännitteistä – opettajat eivät anna käyttää *Wikipediaa* lähteenä, mutta kaikki kuitenkin käyttävät sitä.

Mette Rannan (JY/HY) esityksessä tarkasteltiin nuorten taloudellista tilannetta ja subjektiivista hyvinvointia lukion jälkeisessä siirtymävaiheessa kohti jatkokoulutusta ja työelämää, ja se perustui ”Finnish Educational Studies” -pitkittäistutkimukseen. Tutkimuksen mukaan noin puolet nuorista sai avustusta vanhemmiltaan ja 65 %:lla oli useita tulonlähteitä. Vaikka nuorten tulot kasvoivat ajan myötä, heidän subjektiivinen näkemyksensä tulotasosta ei kuitenkaan muuttunut.

Kahta seuraavaa esitelmää yhdisti kiinnostus marginaalisuuden kysymyksiin. Mirjami Pelkonen (OY) esitteli sosiaalimaantieteellistä ja kvalitatiivista tutkimustaan, jossa kartoitettiin 18–25-vuotiaiden työttömien sekä työpajatoimintaan osallistuvien oululaisten elämää. Esitys moninaisesti kuvaa työttömistä nuorista, joiden joukossa on niin välivuoden pitäjiä, vaatimattomaan elämään sopeutuneita kuin masentuneita ja yksinäisiä sekä päihdeongelmaisia. Työttömyyttä voi Pelkosen mukaan tarkastella liminaalitulana, joka toisille merkisi tilapäistä ajanjaksoa, josta on selvä suunnitelma eteenpäin, kun taas toiset näyttivät elävän pysyvämässä välitilassa.

Mikko Löppösen (ISY) esitelmä pohjautui käynnissä olevaan tutkimukseen, jossa pohditaan nuorten sosiaalista osallisuuden, osallistumisen sekä sosiaalisen pääoman merkitystä koulutusympäristössä. Tutkimuksessa tulkitaan, miten työpajanuoret jäsentävät ja rakentavat omaa koulutuskäyttäytymistään ja tähän liittyviä valintojaan koulutushistoriaansa kuvaavien kertomustensa kautta. Löppönen korosti, että koska kaikilla oppilailta ei ole koulusta osallisuuden kokemuksia, olisi tärkeää ymmärtää sosiaalisen osallistumisen ja sen tukemisen merkitys yksilön hyvinvoinnin rakentumisen kannalta.

Perjantaina työryhmän esityksissä lähestyttiin nuoruutta ja nuoria hallinnan kohteina. Timo Harrikari (HY) esitteli omassa puheenvuorossaan muutosta nuoruuden poliittisessa hallinnassa. Länsimaisissa myöhäismoderneissa yhteiskunnissa nuoriso esitetään yhtäältä kansallisena tulevaisuuden voimavarana ja sosiaalisen investoinnin kohteena. Toisaalta kasvavasta

sukupuolvesta on alettu puhua riskinä ja uhkana heijastellen myöhäismodernien yhteiskuntien koheesion ongelmia ja sukupolvisopimusten rakoilemista. Harri-kari on kiinnostunut siitä, miten globalisoitumisen eri aspektit, ylikansalliset tendenssit sekä kansainväliset vaikutteet ja vaatimukset mahdollistavat ja ehdollistavat nuoruuden kansallisvaltiollista hallintaa.

Mirja Määttä (ISY) ja Sanna Aaltonen (Nuorisotutkimusverkosto) puolestaan tarkastelivat esityksessään nuorten osallistumisen kenttää. Yhteiskunnallisessa keskustelussa painotetaan nuorten osallistumisen oikeutta ja heidän kuulemisensa merkitystä niin palvelujen kehittämisen, nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kuin demokratian vahvistamisenkin kannalta. Nuorten aktiivinen osallistuminen voidaan nähdä myös uudenaikaisena kansalaisuuden ehtona ja pakkona: ilman omaa toimintaa ja osallistumista nuorten on vaikea löytää sijaa autonomisuutta korostavassa yhteiskunnassa, ja tietyt palvelut ja taloudellinen tuki voidaan evätä passiivisilta ja osallistumattomilta nuorilta.

Työryhmä houkutteli kumpanakin päivänä paikalle mukavan kokoisen yleisön, joka esitti aktiivisesti kysymyksiä ja syvenyi loppukeskustelussa pohtimaan nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen vaikeutta ja nuorisotutkimuksen metodologiaa.

Koordinaattorit: Sanna Aaltonen & Mirja Määttä

Onnellinen perhe ja arki?

Sosiologipäivien perhesosiologian työryhmän otsikossa kysyttiin päivien yleistemaa mukaillen, mitä on ”Onnellinen perhe ja arki?”. Torstai-iltapäivänä kokoontuneessa työryhmässä esiteltiin kuusi teeman ympärille kytkeytyvää ja sitä sivuavaa tutkimusta. Paperien pitäjät muodostivat oppiainetaustoiltaan riemastuttavan monipuolisen ryhmän maantieteilijöistä sukupuolentutkijoihin ja sosiologeista kasvatustieteilijöihin. Työryhmässä esiteltiin alkuvaiheessa olevia tutkimussuunnitelmia, valmiisiin artikkelikäsitkirjoituksiin pohjavia papereita ja muita tutkimustöitä.

Ensimmäisenä esitysvuorossa ollut Tuija Saresma (JY) tarkasteli esitelmässään ”Onnellinen ydinperhe ja idealisoitu arki kotoilublogeissa”, millaisia normatiivisia oletuksia ”hyvään arkeen” ja ”onnelliseen elämään” kotiin ja perhe-elämään keskittyvissä verkkoblogeissa liitetään. Saresma osoittaa, kuinka kotoilublogien kodit näyttäytyivät naisten koteina – bloggaajat olivat

miltei poikkeuksetta naisia, joiden kotikuvauksissa miesten rooli oli näkymätön. Samanaikaisesti kotoilublogit korostivat ”hyvän” perhearjen heteronormatiivisuutta ja keskiluokkaisuutta. Keskustelua herätti myös kotoilublogien (ja muun sosiaalisen median) ilmentämä yksityisyyden rajojen muutos.

Seuraavana vuorossa ollut Noora Heikkinen (ISY) esitteli työn alla olevaan väitöstutkimustaan otsikolla ”Pienen lapsen vanhemmuus kaksiaitaisessa perheessä kanssaäidin kertomana”. Tutkimuksessaan Heikkinen tarkastelee ”ydinperheenkaltaisiksi” kuvaamia kaksiaitaisia perheitä, joissa lapsi on hankittu parisuhteeseen (erotuksena esim. uusperheestä), keskittyen erityisesti (ei-biologisten) kanssaäitien kertomuksiin. Esitelmässään Heikkinen kuvaa, kuinka puhe lapsen edusta sekä samanaikaisesti korostaa biologisen äidin hoivan merkitystä että määrittelee äitiyttä ja naisvanhemmuutta kokonaan uudestaan.

Esitelmässään ”Imettäjän hyvinvointi ja onni” Hilkka Mehtälö (ISY) esitteli alkuvaiheessa olevaa väitöstutkimustaan, jossa hän tarkastelee imetystä äitien kokemusten pohjalta. Tutkimuksen kohteena ovat erityisesti imetyksen etenemispolut, imetyksen herättämät tunteet ja subjektiivinen hyvinvointi äitien imetystyytyväisyyden kautta tarkasteltuna. Mehtälön tutkimusaineisto koostuu syksyllä 2011 kerätyn verkkokyselyn 1100 vastauksesta.

Anne Mattilan (HY) esityksen aiheena oli ”Lapsen hyvä osana äidin kotia ja työtä koskevan valinnan perusteluja”. Suomalaisäitien haastatteluaineistoon pohjautuvassa tutkimuksessa Mattila toteaa, että äidit liittivät käsityksensä sopivasta hoitomuodosta ja päiväkodinaloitamisista omiin kokemuksiinsa oman lapsen hoidosta. ”Lapsen hyvää” ei kerrottu aina keskeisimmäksi, mutta poikkeuksetta merkittäväksi tekijäksi äidin töihin vai kotiin -valinnassa.

Johanna Liliuksen (Aalto) esityksen aiheena oli ”Keskusta lapsiperheen elinympäristönä”. Muun muassa maantieteen ja perhetutkimuksen aloihin kiinnittyvässä tutkimuksessaan Lilius tarkastelee, miten Helsingin keskustassa vanhempainvapaalla olevat isät ja äidit käyttävät tilaa arkielämässään. Liliuksen monimuotoinen tutkimusaineisto koostuu tarrakartoista, joilla tutkimukseen osallistujat kuvasivat julkisiin tiloihin liittyviä tunteita ja merkityksiä, aika-paikkapäiväkirjoista, joihin osallistujat kirjjasivat viikon ajalta tekemisensä, sekä haastatteluista ja valokuvista. Aihetta jo pro gradu -työssään käsitellyt Lilius esitti, että perheiden keskusta-asumista selittää eritoten työn

ja perheen yhteensovittamisen helpottaminen, sosiaaliset verkostot ja urbaani elämäntapa.

Viimeisenä vuorossa olleet Johanna Mykkänen ja Petteri Eerola (JY) tarkastelivat esitelmässään ”Isyyteen sitoutuminen ja isän vastuu esikois-isien kertomana”, kuinka ensikertaa isäksi tulleet suomalaismiehet hahmottavaan isyyteen sitoutumistaan ja omaa vastuutaan isänä. Tutkimuksen, jonka aineisto pohjautuu 42 esikoisisän haastatteluun, mukaan keskeisimmät vastuun elementit isien kertomana olivat panostaminen isän ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteeseen, kasvatusvastuun ottaminen sekä taloudellinen vastuu. Kokonaisvastuuseen isät liittivät keskeisesti myös omaan ajankäyttöön liittyvät valinnat.

Vaikka esitelmien pitäjien lisäksi työryhmään osallistuvien määrä oli pieni, keskustelu ryhmässä oli runsasta ja antoisaa. Lienee selvää, että perhetutkimuksellinen ryhmä kokoontuu sosiologipäivillä myös jatkossa.

*Koordinaattorit: Petteri Eerola
& Johanna Mykkänen*

Onni ja hyvinvointi laadullisessa terveys sosiologiassa

Laadullisen terveys sosiologian työryhmän neljä esitystä käsitelivät potilasta ja terveydenhuollon käytäntöjä eri näkökulmista. Kahdenkymmenen minuutin esitysten jälkeen aikaa jäi mukavasti, ja pieni mutta sitäkin keskustelempampi yleisö otti aktiivisesti osaa keskusteluun.

Riikka Lämsä (THL) esitteli valmistumassa olevan etnografisen väitöskirjatönsä pohjalta sairaalaosaston potilasta. Hän esitteli mallin, jossa erilaisista sairaalaosaston käytännöistä löytynyttä potilasta kuvataan viiden määreen ja niiden avulla piirrettyjen potilaskuvioiden avulla. Eri käytännöt tuottivat erilaisia potilaskuvia, mikä vahvistaa ajatusta, että potilas on moninainen ja potilas määrittänyt nimenomaan ruohonjuuritason käytännöissä.

Heta Tarkkala (HY) kertoi pro gradu -tutkimuksestaan, jossa hän tarkasteli kroonista myeloosista leukemiaa sairastavien potilaiden osallistumista näytteen antajina lääketieteelliseen tutkimukseen. Tutkimuksessa näytteen anto tutkimuskäyttöön paikantui pelkän altruismin sijaan vastavuoroisen lahjan teorian avulla odotusten ja toivon pohjalta syntyvän, moninaisia toimijoita (tutkijat, potilaat jne.) yhteen

liittävän biososiaalisuuden kentälle. Näytteenantajien osallistuminen ei siis palautunut vain haluun auttaa eikä toisaalta oman edun tavoitteluunkaan, vaan usein vastakkaisiksi nähdyt näkökulmat sulivat yhteen vastavuoroisen lahjan välityksellä.

Tiina Tiilikka esitteli etnografiseen kenttätöyöhön perustuvaa tutkimusta, jossa ensihoitajat kertoivat teemakorttien avulla käydyissä haastatteluissa näkemyksiään julkisesta ja yksityisestä ensihoidosta. Haastatellut ensihoitajat asettivat julkisen terveydenhuoltojärjestelmän yksityisen palveluntuottajan edelle. Yleisöä yllätti Tiilikkan tulos siitä, että julkisella puolella työntekijät toimivat säästeliäämmin, kun yksityisellä esimerkiksi hoitovälineitä voitiin käyttää surutta, koska niille löytyi aina maksaja, kunta. Teemakortteja pidettiin kiinnostavana ja toimivana tapana kerätä aineisto tilanteissa, joissa haastattelu keskeytyi. Korttien myötä haastattelu jäsenyi haastateltaville osin pelin kaltaiseksi.

Hannele Harjusen (JY) alustus käsiteli lihavuutta ruumiillisena liminaalitulana. Lihavuuteen suhtaudutaan ohimenevänä tai normaalista poikkeavana välitulana, joka vaatii korjausta. Tällöin lihavalla naisella ei ole mahdollisuutta kokea olevansa hyväksytty omana itsenään ja tulla ruumiillisiksi subjektiksi ilman eiknormatiiviseksi, sairaaksi ja väliaikaiseksi leimaamista. Harjunen pohti esityksessään, mitä seurauksia subjektiivisuuden ruumiillisen perustan jatkuvalla kyseenalaistamisella on. Olisiko lihavuuden hoidon ja hallinnan diskursssia ja käytäntöjen painopistettä mahdollista siirtää ruumiin painosta terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ilman laihdutuspakkoa?

Kaiken kaikkiaan työryhmä oli varsin onnistunut ja toi esiin monipuolisesti laadullisen terveys sosiologian tutkimuskenttää.

Koordinaattorit: Anni Ojajarvi & Riikka Lämsä

Pidemmät työurat – sosiaalivakuutuksen ja työelämän laadun keinoin?

Työryhmässä työuraa jäsennettiin sosiologipäivien teeman onnellisuuden ja hyvinvoinnin kautta kolmella tavalla: 1) työnteko on hyvinvointipalveluiden perusta (”kaikkien onni”), 2) työurat liittyvät eläkejärjestelmän sukupolvisopimukseen (”jaettu onni”) ja 3) työurat ovat käytännössä heterogeenisiä ja kontekstisidonnaisia (”vaihteleva onni”).

Päivi Husman (TTL) pohti esityksessään yhteiskunnallista työuraretoriikkaa ja -diskurssia jo pitkään leimanneita julkistalouden kestävyysvajeen ja eläkeiän nostamispaineen hallintavaltaa. Ne piirtävät kapeaa ja yksinkertaistettua kuvaa työurista. Kansantalouden ja yhteiskunnallisen päätöksenteon näkökulmasta ihanetyöura on kauas horisonttiin katoava, varhain alkava ja pitkään jatkuva vailla (harha)polkuja. Kiinnostava kysymys on, ovatko tällaiset työurat nyky-yhteiskunnassa mahdollisia – ja kenelle? Kärjistäen ilmaistuna: kuka haluaa, voi tai saa tehdä katkottoman 40 vuoden työuran? Työurat ovat liikkeessä, ne murenevät, liukenevat ja pakenevat määrittelyjä. Huokoistuvassa työelämässä työurat yksilöllistyvät ja moninaistuvat. Husman esitti kysymyksen, olisiko työura-käsitteen uudelleen positioinnin ja määrittämisen aika?

Noora Järnefeltin (Eläketurvakeskus) ja Markku Nurmisen esitys käsitteli työurien mittaamiseen kehitettyä tilastotieteellistä menetelmää. Esityksessä tarkasteltiin työurien pituuden kehitystä työllisen ajan odotteiden muodossa eri väestöryhmissä 2000-luvulla. Vuosien 2000–2010 aikana työllisen ajan odotteet kasvoivat selvästi molemmilla sukupuolilla. Naisten työllisen ajan odote lähentyi miesten vastaavaa odotetta koko tarkastelujakson ajan ja vuodesta 2006 lähtien ylitti miesten odotteen 40-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäryhmissä. Samalla työvoiman ulkopuolella vietetyn ajan odote (suurelta osin varhaiseläkkeitä) laski näissä ikäryhmissä naisilla enemmän kuin miehillä. Alustavien tulosten mukaan koulutusryhmien väliset erot työllisen ajan odotteissa ovat huomattavat korkeammin koulutettujen hyväksi, ja ne ovat naisilla suuremmat kuin miehillä.

Jan-Erik Johanson (TaY) käsitteli esitelmässään eläkejärjestelmän ja työurien välistä suhdetta. Järjestelmän äärimmäisen hajautettu kehittämisrakenne helpottaa suunnittelua mutta vaikeuttaa sopeutumista nopeisiin muutoksiin. Työeläkeyhtiöiden kilpailu työhyvinvointihankkeilla voi olla työurien pidentämisessä eduksi, vaikka se edustaakin kilpailun harmaata aluetta. Torsten Michelsen (TTL) pohti työuraa uusliberalistisen yhteiskunnan työntekijälle antaman roolin ”hyvinvointiyhteiskunnan pelastajana” ja ”itsensä ja elämänsä sankarina” sekä Michel Foucault’n governmentality-hallintamallin kautta. Työntekijän tulee elää terveesti ja välttää elintapasairauksia, valmistua koulusta nopeasti ja aloittaa työura mahdollisimman varhain, uudistua ja kouluttautua jatkuvasti muuttuvan työelämän tarpeisiin ja tehdä eläkettä kartuttavaa

työtä pitkään koko ajan tietoisena siitä, että hänen panoksestaan riippuvat hyvinvointivaltion peruspalvelut ja myös hänen oma eläkkeensä ja sen ostoarvo.

Työntekijöiden terveyttä ja työuraa on saatellut jo pian 40 vuotta valtiovallan erityisessä suojeluksessa työterveyshuolto. Globalisaation koskettava, kansainvälisten rahoituskriisien vuoksi näivettyvä suomalainen hyvinvointimalli ja sen uusliberaalin hallinnan kautta syntynyt yksityistynyt terveyspalvelutoiminta on haasteiden edessä. Miten se uudistuu ja muuttaa toimintatapojaan? Paternaalinen normiohjaus ja hallinta pirstoutuneessa terveyskentässä edellyttävät vanhojen ohjekirjeiden sijaan ”kaukaa johtamista”.

*Koordinaattorit: Päivi Husman
& Jan-Erik Johanson*

Poliittinen sosiologia

Poliittisen sosiologian työryhmä keräsi molempina päivinä yli 30 aktiivisesti keskustelevaa osallistujaa. Sosiologisia tulkintoja esitettiin monesta ajankohtaisesta poliittisesta ilmiöstä lähtien Internetin roolista Venäjän taannoisissa mielenosoituksissa ja Pekka Haaviston presidentinvaalikampanjassa ja päätyen velkakriisikeskustelun, kasvisruokakeskustelun, itsepalveludemokratian, EU-projektien ja anarkismin kautta ilmastopoliittiseen aktivismiin.

Aino Anttilan esitys Euroopan velkakriisiä koskevasta keskustelusta mediassa avasi vilkkaan keskustelun paitsi mm. Perussuomalaisten roolista ko. keskustelussa myös julkisen oikeuttamisen analyysi -metodin soveltamisesta tällaisessa keskustelussa ilmenevien moraalikäsitteiden tutkimiseen. Kai Erikssonin kriittiset huomiot hallinnollisesta suuntauksesta, joka yksilöllistää niin poliittista osallistumista kuin (hyvinvointi)palvelujen tuottamistakin, todettiin monilta osin osuviksi. Ne kuitenkin kirvoittivat myös muistutuksia siitä, että ihmiset näyttävät jatkuvasti löytävän yhä uusia tapoja toimia yhdessä tärkeinä pitämiensä asioiden puolesta, kuten monet työryhmän muissa alustuksissa esitellyt tapaustutkimukset osoittavat.

Esimerkiksi Markku Lonkila näytti Venäjän viimeaikaisia mielenosoituksia tarkastelemalla, että sosiaalinen media ei tuota ainoastaan kevyttä klikktivismia, vaan se on tärkeä keino mobilisoida ihmisiä myös riskialttiiseen aktivismiin autoritääristä hallintoa vastaan. Mari Kuukkanen puolestaan esitti, että anarkismi elää

ja voi hyvin, vaikka yksittäiset anarkistit ja anarkistiset poliittiset liikkeet ja kampanjat tulevat ja menevät. Tämä johtuu siitä, että anarkismi ei ole yksittäinen liike, vaan pikemminkin poliittinen kulttuuri, jota määrittävät jossain määrin vakiintuneet toimintamallit, puhutavat ja ryhmätyylit.

Johan Munck af Rosenschöldin esitys dokumentoi ympärisöjärjestöjen EU-projektirahoituksella toteutettujen hankkeiden saavutuksia ja näihin hankkeisiin liittyviä monia hankaluuksia. Tiukasti määritellyt projektit näyttävät rajoittavan vahvasti kansalaistoiminnalle ominaista joustavuutta ja alhaalta ylös suuntautuvaa tavoitteenmäärittelyä ja toimintaa.

Veikko Erannin huikea Prezi-esitys Pekka Haaviston presidentinvaalikampanjan ympärille rihmaston lailla kasvaneesta kansalaistoiminnasta Finlandia Flashmobeineen ja ennen näkemättömine mikrolahjoitusvirtoineen ei jättänyt pientäkään sijaa epäilyksille, että kansalaiset olisivat jollain tapaa passivoitumassa. Erannin kanssa jaetulle ykköstilalle esitysten viihdyttävyydessä ylsi Lotta Junnilainen. Hänen esitelmänsä lihaiset kuvat suomalaisten lempiruoista ja usein absurdit sitaattit kasvisruokapäivää koskeneista valtuustokeskusteluista pitivät perjantaiaamun yleisön hereillä vähintään yhtä tehokkaasti kuin esityksen osuvat analyysit keskustelussa käytetyistä moraalisisista oikeutuksista.

Eeva Luhtakallio käsitteli esityksessään pyöräilyn politisoimista: prosessia, jossa yksityinen elämäntapaan liittyvä valinta muuttuu poliittiseksi aktivismiksi – vuorovaikutuksessa kaupunkihallinnon kanssa, joka ainakin periaatteessa haluaa nykyisin edistää pyöräilyä kaikkialla, mm. ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Tuomas Ylä-Anttila erotteli kolme mekanismia, joiden kautta ilmastopolitiikka globaalina poliittisena prosessina luo paikallista kansalaistoimintaa Intiassa: maailmanpoliittisen paineen vaikutukset kansalliseen politiikkaan, globaalien järjestöverkostojen levittämät toimintatavat ja resurssit sekä julkinen keskustelu.

*Koordinaattorit: Tuomas Ylä-Anttila
& Eeva Luhtakallio*

Prekaari onni

Työryhmä kokoontui kahtena päivänä viiden alustuksen voimin. Alustajien lisäksi paikalla oli yhteensä viitisentoista prekaarista onnesta kiinnostunutta. Ak-

tiivisen keskustelun myötä työryhmään osallistuneet tavoittivat yhteisiä piirteitä jokaisesta alustuksesta. Esimerkiksi havaittiin prekaarista elämästä löytyvän tunteita herättävää ”mutinaa”. Työryhmän ideana oli kysyä, millä tavoin ihmisten kokemusta voidaan nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa tutkia, ovatko käytetyt käsitteet ja metodologia kykeneviä tavoittamaan pirstaleisia kokemuksia ja tunteita, millaisia prekaarit tunteet ja kokemukset ovat ja miten on käynyt onnen edellytyksille ja hyvinvointivaltion suhteelle.

Hanna-Mari Iksen alustus ”Epävarmuuden hallinta ja onni: erään naisen yrittäjätapaiset käytännöt syrjäseudulla” käsitteli yksilöön heijastuvia työtilanteen ja koko elämän epävarmuuksia ja eritteli sitä, millaisilla ja mistä muotoutuvilla resursseilla epävarmuuteen vastataan. Empiirisenä aineistona oli yksi yrittäjyyden ja palkkatyön välimaastossa elävän syrjäseudun naisen haastattelu, joka on osa laajempaa maaseudun naisyrittäjien työtä ja arkea käsittelevää aineistoa. Haastattelua käytettiin esimerkkinä siitä, millaisin tavoin nykyajan työelämä vaatii erilaisia sietämisen ja hallitsemisen keinoja. Hän osoitti, kuinka prekaariisuus, ennustamattomuus ja yksilölliset hallitsemisen tavat saavat ilmiasunsa riippuen henkilön sukupuolesta, yhteiskuntaluokkaan kytkeytyvistä kysymyksistä ja maantieteellisestä paikasta.

Kirsti Lempäinen alusti ”Pätkätöyläisenä yliopistossa” -otsikkonsa mukaisesti ja aineistolähtöisesti, millaisia kokemuksia ja tunteita pätkien sisään ja väleihin liittyy. Hän esitti, että pätkätöyläisyys viilentää kuumaa luottamusta. Ilman kuumaa luottamusta sosiaalinen vuorovaikutus voi pelkistyä tavalla, joka pitää toimijat etäällä toisistaan ja mahdollistaa ”mihin tahansa” sitoutumisen väliaikaisuuden, toisin sanoen pitää yllä pätkätöyläisyyttä.

Iris Lehto tarkasteli alustuksessaan ”Kun tuntematon mies tulee toisten kottiin ja tuolleen siivoilemaan” kotitalkkareiden ja heidän asiakkaidensa arkisia kokemuksia prekaarista hoivasta ja niiden herättämistä tunteista. Aineisto koostui kolmentoista talkkarin ja seitsemäntoista asiakkaan haastatteluista. Alustus oli osa hänen työn alla olevaa projektihoivaa käsittelevää väitöskirjaansa.

Eeva Jokisen pohti alustuksessaan ”Häiritsevä prekarisaatio” missä häiritsevä elämä on ja miten se tulee mahdolliseksi? Esityksessä kävi ilmi, että prekarisoituminen sisältää paljon häiritseviä elementtejä. Se tuottaa oman lojiikkansa mukaisesti häiritseviä yhteiskuntaryhmiä, jotka sekoittavat vanhoja, turval-

liseksi koettuja järjestyksiä. Teoreettinen keskustelu prekarisoinumisesta häiritsee myös laajoilla tilasto- ja kyselyaineistoilla operoivia tutkimusinstituutioita sekä sukupuolen tutkijoita. Esityksen mukaan prekarisoinumiskeskustelut tuovat kuitenkin hyviä käsitteellisiä välineitä nykyajan ymmärtämiseen ja selittämiseen.

Heidi Meriläinen esitti ”Prekaarit affektit yhteiskuntatutkimuksessa” -alustuksessaan, että käsite prekaari implikoi nykyisten työmarkkinoiden kritiikin, mutta se ei silti ole vain negatiivinen kuvaus vaan uusi ilmaisu nykytyöelämän kokemisesta. Hän kysyi, mitä työn/elämän intensiivisen muutoksen tutkiminen merkitsee yhteiskuntatutkimuksen metodien, käsitteiden ja esitettävien kysymysten näkökulmasta? Meriläinen esitteli yhteistutkimuksen periaatetta, jossa yhteiskuntatutkija työskentelee ihmisten kanssa eikä heitä varten ja luopuu spesialistin ja maallikon erosta. Hän myös tarkasteli, miten tiettyjä ”resonanssieroja” voidaan (paradoksaalisesti) nähdä yhdistämällä erilaisia tietomuotoja prekaarisuudesta.

Koordinaattorit: Heidi Meriläinen & Iiris Lehto

Racism and multiculturalism

The working group started on Thursday with two presentations analysing how immigration has been considered by Finnish political parties (Pirkkoliisa Ahponen, University of Eastern Finland), and by the media (Susanna Vehmas, University of Tampere). Especially the bigger political parties, Ahponen concluded, tended to avoid immigration issues until when most parties published immigration policy papers. Altogether the differences were moderate with emphasis on employment rather than on rights of refugees. The media treatment of immigration, Vehmas asserted, did not typically allow voice for immigrants themselves but also avoided discussing problematic issues creating a risk that criticism against immigration will disappear from traditional media into the internet. Next presentation considered roots of Finnish racism and multiculturalism through analysing how the Finnish Roma and Sami people were governed in the previous centuries and how culturalising modes of governing largely did not exist prior to mid 19th century (Miikka Pyykkönen, University of Jyväskylä).

The fourth presentation analysed and compared the gendered and racialised politics in Finland and

Denmark by studying how gendered violence is presented in Finnish and Danish media and politics (Suvi Keskinen, Turku Institute of Advanced Studies). Keskinen asserted that increasingly in Finland and already for a longer time in Denmark discourses of gender equality and freedom of speech have been used for widening the political sphere of nationalist and racialized politics. Last presentation on Thursday discussed, in Foucaultian spirit, the state racist logic of defending the nation by requiring that immigrant women mother their children in prescribed ways through technologies that parallel earlier civilizing discourses (Jarmila Rajas, Loughborough University). Thursday ended with general discussion about the ‘normalising power’ of society towards its different communities and the meaning of integration in politics, academic world and in real life.

Friday started with a presentation about the coverage of honour related violence in *Helsingin Sanomat* (Katri-Maria Hirvonen, University of Turku). Hirvonen showed how a strong division has been made between ‘our’ and ‘their’ domestic violence, where ‘theirs’ is explained through ‘their’ culture and ‘ours’ through individual psychology. The second and last presentation of the seminar discussed a starting PhD research into Finns of ‘mixed’ Finnish and African parentage and their ways of negotiation belonging (Uyi Osazee, University of Tampere). Osazee pointed out the lacking Finnish vocabulary of discussing people of ‘mixed’ Finnish and African ‘parentage’ and the need to investigate the patterns of belonging in the Finnish context rather than importing ‘international’ explanations. During the open discussion the group contemplated the problems of identifying people based on visible or nationalist categories and the sensitivities related to discussing issues of identity.

Rahapelaamisen sosiologia

Työryhmän tavoitteena oli pohtia rahapelaamisen muodonmuutosta, rajoittamista ja viihteellistymistä. Tänä vuonna esityksiä pidettiin 10 kappaletta: kaikki esitellyt tutkimukset vastasivat omalla tavallaan asetettuun tavoitteeseen. Suurin osa esityksistä käsittelee rahapelaamisen esiintyvyyttä ja muotoja väestötasolla tai eri ikäryhmissä sekä rahapelien harrastamista ja ammattimaista pelaamista. Vähemmän käsiteltiin ongelmapelaamisen yksilöllisiä ja sosiaalisia seurauksia.

Jenni-Emilia Ronkainen (THL) esitteli vuonna 2011 toteutetun suomalaisten rahapelaamista kartoittavan väestökyselyn tuloksia. Hän kertoi myös suomalaisten asenteista suhteessa yksinoikeusjärjestelmään sekä raha- ja ongelmapelaamiseen. Torsten Winter (THL) käsitteli kulutuksen kytkeytymistä nuorten internetissä tapahtuvaan (raha)pelaamiseen ESPAD 2011 -koululaiskyselyn tulosten perusteella. Selkeästi 15–16-vuotiaat pojat olivat nettipokerin ja internet-pelien pelaajia. Nettipokerissa varallisuudella ja voittamisen halulla oli melko suuri merkitys. Kalle Keskinen (TY) oli haastatellut graduun varten verkkopelejä pelaavia nuoria miehiä. Latourin toimijaverkostoteoriaa mukaillen internetin ympäristö koettelee harrastajan ja rahapelin välistä suhdetta. Pia Lindén (JY) analysoi pokeriammatillaisuutta itsenäisyyden ja elämyksellisyuden näkökulmista. Vaikka haastatteluaineisto osoitti pokerin edelleen uhkapeliksi, pokeriammatillaisuus nousi esimerkiksi nykytyön eetoksesta. Jussi Palomäki (HY) puolestaan esitteli kokeneiden ja kokemattomien pokerinpelaajien eroja kielteisten tunteiden sääntelyssä ja heidän käsityksiään tuurin käsitteestä. Pokerikokemusta arvioitiin PES -skaalalla. Kokeneimmat pelaajat selvisivät testeistä parhaiten. Jani Kinnunen (TaY) tarkasteli rahapelaamisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen suhdetta pelin sisällä ja peliympäristöissä. Sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys riippui rahapelaajan sosiaalisista verkostoista: se ei ollut välttämätön, mutta silti se osoittautui merkitykselliseksi pelikokemukselle.

Kaikille rahapelaaminen ei ole pelkkää ajanvietettä tai elämyksellistä toimintaa. Erityisesti nuoria rahapelaajia pidetään riskiryhmänä: varhain aloitettu rahasta pelaaminen voi johtaa myöhemmin ongelmalliseen pelaamiseen. Katariina Warpenius (THL) esitteli tutkimustuloksia ikärajakokeista vähittäismyynnissä. Jos alkoholin ja tupakan ostoja valvottiin, täysi-ikäisten nuorten rahapelaamiseen ei puututtu juuri ollenkaan. Saatavuuden sääntelyyn tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Maria Heiskanen (HY) pohti liiallisen rahapelaamisen ja pelaajan hyvinvoinnin liittymistä toisiinsa. Haastattelujen perusteella ongelmapelaaminen näkyi monilla hyvinvoinnin osa-alueilla koettuna hyvinvointina tai pahoinvointina ja resurssihin kohdistuvina hyvinvointivajeina. Jussi Jaakkola (ISY) kertoi kandintutkielmastaan, joka käsitteli ongelmapelaajan todellisuutta. Haastateltava kertoi riippuvuudestaan rahapelaamiseen, sosiaalisista ja taloudellisista menetyksistään sekä kuntoutumisesta ja vertaistoiminnas-

ta. Johanna Järvinen-Tassopoulos (THL) tarkasteli vanhempien kirjoituksia (nuorten ja täysi-ikäisten) lastensa raha- ja viihdepelaamisesta. Sähköiseen neuvontapalveluun lähetetyistä viesteistä kävi ilmi, että vanhemmille lasten rahapelaaminen saattoi tulla yllätyksenä ja verkkopelaamisen suosio oli jäänyt vanhemmilta huomaamatta.

Keskustelua herättivät sekä pokerin käsite että rahapelaamisen viihteellistyminen. Kumpikin keskustelunaihe viittaa rahapelaamisen arkipäiväistymiseen Suomessa. Rahapelit nimettiin alun perin uhkapeleiksi suomen kielessä, mutta nykyään uhkapeleiden käsite on menettänyt painoarvoaan. Pokeria pidetään yleensä taitopelina. Rahapelaamisen viihteellistymisen voidaan ymmärtää hauskanpidon ja viihdyttävyyden lisääntymisenä, mutta myös rahapelien sulautumisen muiden ikärajattomien pelien joukkoon. Kaikki ei kuitenkaan ole rahapelaamista, vaikka panoksia saakin maksaa rahassa tai pelimerkkeinä.

Koordinaattori: Johanna Järvinen-Tassopoulos

Sosiaalisen vuorovaikutuksen tutkimus

Työryhmä kokoontui sekä torstaina että perjantaina ja esitysten tiimoilta käytiin mielenkiintoista ja antoisa keskustelua. Torstaina kuultiin neljä esitelmää, joiden pääasiallisena teemana oli vuorovaikutus terveys- ja hyvinvointipalveluita tuottavissa instituutioissa.

Inka Koskela esitteli hänen ja Johanna Ruusuvuoren Työterveyslaitoksella meneillään olevaa Kuuloviikaisten työssäolon tukeminen -hanketta, jossa tavoitteena on kuvata kuulokojeen käytön esteitä ja edisteitä työelämässä. Hankkeessa on kerätty monipuolisesti niin kysely-, haastattelu- kuin vuorovaikutusaineistoakin. Esityksessä pohdittiin, mitä nämä erilaiset aineistot kertovat kuulonkuntoutujan selviytymisestä ja millaisia mahdollisuuksia tutkimusaineistojen yhdistäminen tarjoaa. Sanni Tiitinen (TaY) esitteli alustavia tutkimustuloksia siitä, miten kasvatusvastuun jakautumisesta ja isän osallistumisesta lapsenhoitoon neuvotellaan lastenneuvolan vastaanoton vuorovaikutuksessa. Esitelmässä havainnollistettiin esimerkkikatkelmien avulla vuorovaikutustilanteita, joissa vanhemmat orientoituvat keskusteluun isän osallistumisesta ongelmallisena ja selontekoa vaativana.

Mikko Kahri (HY) tarkasteli esitelmässään vauvojen ja vanhempien välistä kahdenkeskistä vuorovai-

kutusta. Esityksessä näytettiin videokatkelmien avulla, miten aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa aiemmin tutkittu ilmiö, prosodinen orientaatio, ilmenee varhaisessa vuorovaikutuksessa. Elina Weiste (HY) käsiteli esitelmässään puheen prosodisten piirteiden merkitystä psykoterapiavuorovaikutuksen tutkimuksessa. Esityksessä tarkasteltiin terapeuttien vuoroja, joissa asiakkaiden tunnekokemuksia sanotaan erityyppisiä prosodisia piirteitä käyttäen, jolloin myös vuorovaikutukselliset seuraamukset eroavat empaattisesta ymmärryksen osoittamisesta asiakkaan kokemuksen haastamiseen.

Perjantain kolmessa esitelmässä tarkasteltiin sosiaalista vuorovaikutusta erityyppisissä konteksteissa. Melisa Stevanovic (HY) käsiteli esitelmässään vuorovaikutuksellisia keinoja, joiden avulla ehdotuksesta siirrytään yhteiseen päätökseen. Videotallennettujen työpaikkapalaverien tarkastelu osoitti, että ehdotukset voivat johtaa joko yhteiseen päätökseen, ”ei-päätökseen” tai yhden osapuolen tekemään päätökseen. Yhteisen päätöksen syntymisen taustalla on tiettyjen komponenttien toteutuminen ehdotusta käsiteltäessä.

Mika Simonen (HY) tarkasteli esitelmässään reaktioajan mittausta ihmisen ja koneen välisenä vuorovaikutustapahtumana. Esitelmässä pohdittiin mahdollisuutta soveltaa keskusteluanalyttista käsitteistöä reaktioajan mittauslaitteen valoärsyksen, tutkittavan sormen liikkeiden ja työntekijän ohjeituksen muodostaman kokonaisuuden tarkastelussa. Liisa Voutilainen (HY) esitteli tutkimusta, jossa tarkastellaan tunteiden vuorovaikutuksellista säätelyä tilanteissa, joissa tutkittavat kertovat toisilleen elämänsä iloisista ja surullisista tapahtumista. Tutkimuksessa on yhdistetty keskusteluanalyysin menetelmiä psykofysiologiaan mittauksiin ja kvantitatiiviseen analyysiin. Tutkimusryhmään kuuluvat Voutilaisen lisäksi Pentti Henttonen (HY), Mikko Kahri (HY), Maari Kivioja (HY), Maria-Elisa Salonsaari (HY), Ulla Karvonen (HY), Mikko Sams (Aalto), Niklas Ravaja (HY) ja Anssi Peräkylä (HY).

Koordinaattorit: Sanni Tiitinen & Elina Weiste

Taide arjessa – taiteilijan arki

Työryhmään osallistui kahtena päivänä pieni mutta vihkiytynyt joukko. Vaikka alustuksia oli peruutusten takia kahdeksan sijaan vain kuusi, vilkkaan keskustelun ansiosta aikataulussa pysyminen oli vaikeaa.

Monitieteisiä alustuksia yhdistäviä teemoja olivat taiteilijoiden työnkuva ja toimeentulo sekä julkinen taidepolitiikka. Päivien yleisteema suuntasi huomiota taiteen käyttöön hyvinvointisektorilla sekä taiteilijoiden työssä jaksamiseen.

Pauli Rautiainen (Oikeustieteen tutkijakoulu) tarkasteli erityisyyden huomioon ottamisen ja yhdenvertaisuuden toteuttamisen tavoitteita suomalaisessa taiteilijapolitiikassa. Vaikka tavoitteet ovat keskenään ristiriitaisia, molempiin on opportunistisesti vedottu perusteltaessa ”taiteilijan aseman” parantamista apuraha-, verotus- ja sosiaaliturvajärjestelyin. Taiteellisen työn toimintalogiikka on esitetty yhtäältä erityisenä, ja toisaalta on vaadittu taiteilijoiden yhdenvertaista kohtelua suhteessa muihin työntekijäryhmiin.

Rautiainen nojasi tarkastelussaan mm. belgialaisen oikeustieteilijöiden Frank Hendrickxin ja Jozef Van Langendonckin käymään keskusteluun taiteilijoiden toimeentuloturvan järjestämisen oikeudellisista peruskysymyksistä. Rautiaisen alustuksesta ilmeni samalla mielenkiintoisesti se, kuinka taiteilijapolitiittinen keskustelu on viime vuosina juridisoitunut.

Pia Houni (TTL) esitteli vastikään alkanutta tutkimushankettaan, jossa tarkastellaan taiteilijan työn ja ammattikuvan muutoksia hyvinvointinäkökulmasta. Tutkimus kohdistuu teatteri-, kirjallisuus- ja kuvataidealoihin. Aineistoa kerätään kevään 2012 aikana kyselylomakkeella, yksilö- ja ryhmähaastatteluilta sekä etnografsella osallistuvalla havainnoinnilla. Hanke päättyy vuoden 2013 lopussa. Houni kysyy tutkimuksessaan, mitä kaikkia tietoja ja taitoa taiteilijoiden on hallittava toteuttaakseen onnistunutta työpolkua. Avainkäsitteenä on ”omaehtoinen kurinalaisuus”. Taiteilijoiden työtehtävät ovat monialaisia. Työ on usein projektimuotoista, ja sitä tehdään niin yksin kuin vaihtuvissa ryhmissä. Päivät ovat pitkiä ja arki sirpaleista. Teknologinen kehitys heijastuu myös taidealan työtehtäviin, samoin kansainvälistyminen. Kilpailu kentällä on kovaa taiteilijoiden kasvaneen määrän takia, mikä aiheuttaa itsensä markkinoimisen ja julkisuuden paineita.

Tomi Kuusimäen (Satakunnan amk) alustus käsiteli kolmea Samk:n koordinoimaa taiteen soveltavan käytön kehittämishanketta. ”Sata lämmintä sydäntä” pyrki luomaan toimintakonseptin, joka lisäisi hyvinvointia, luovuutta ja kommunikaatiota hoitoalan organisaatioissa. Senioritaideakatemian tavoitteena sen sijaan oli edistää taiteilijoiden itsensä hyvinvointia. Työssä jaksamisen todettiin riippuvan ammattitaidon

päivittämisestä sekä riittävästä tukiverkostosta, mihin avuksi kehiteltiin vertaisryhmämentoroinnin mallia. Kolmio-hanke analysoi kulttuurista hyvinvointia hankkeiden vahvuuksia ja heikkouksia. Taidealan hyvinvointipalvelujen kasvun todettiin edellyttävän entistä vahvempia siltoja taiteilijoiden ja muiden toimijoiden kesken. Monialaisia toimenkuvia, koulutusta ja verkostoja olisi kehitettävä vastaamaan entistä paremmin hyvinvointialan tarpeisiin.

Pia Feinikin (Satakunnan amk) esitys pohjautui hänen tuoreeseen graduunsa, jonka keskeisiä kysymyksiä olivat, millaiseksi suomalaiset ammattitaiteilijat näkevät työnkuvansa muodostuvan tulevaisuudessa ja kuinka he asennoituvat liiketoimintaosaamiseen ja managerointiin. Feinik katsoo, että taiteilijoiden selviytymistä ammatissaan edistäisi hallittu monialaistuminen. Uran alkuvaiheessa sen esteeksi nousee taidekoulussa omaksuttu markkinavastaisuus, mutta asenteet lientyvät arkirealismiin myötä. Hounin tavoin Feinik totesi, että monialaisuuden käänntöpuolena on arjen sirpaloituminen ja haaste hallita laajoja osaamisalueita. Taiteilijalta vaaditaan kurinalaisuutta ja pitkiä työpäiviä, mikä lisää paineita työssä jaksamiseen. Feinik on vastikään aloittanut työskentelyn Ohjauskulma-hankkeessa (Samk), jonka tavoitteena on auttaa satakuntalaisia taide- ja kulttuurialalle valmistuneita laajentamaan työllistymismahdollisuuksiaan. Samalla tuetaan taiteilijoiden työssä jaksamista. Yhtymäkohtia Hounin tutkimukseen löytyi keskustelussa runsaasti.

Sari Karttusen (Cupore) alustus liittyi hänen meillä olevaan visuaalisen alan välitysporasta koskevaan tutkimukseensa. Hän luonnosteli teoriakirjallisuuden, aiempien tutkimusten ja informantihaastatteluiden pohjalta käsitystä kuvataidemaailman rakenteista ja toiminnasta välitysportaan määrittelyä varten. Karttunen pyrki osoittamaan, että taidesosiologian käsitys kuvataiteen tuotantotavasta on vanhentunut ja tarjoaa puutteellisen lähtökohdan välitysportaan tutkimukselle. Karttunen huomautti, että kuvataide on kollektiivista tuotantoa laajemmassa mielessä kuin että siinä tarvitaan taiteilijan ohella monenlaisia avustavia henkilöitä. Tänä päivänä monet kuvataiteilijat tekevät työtään vaihtuvissa projektiryhmissä, joissa mm. kuraattorit kiistävät heidän statustaan keskeisenä ydintuottajana. Tuotanto, välitys ja vastaanotto ovat myös kuvataiteessa toisiinsa limittyneitä ja päällekkäisiä toimintoja. Kuvataideteoksia ei ole syytä käsittää tavaroiksi, joita levitetään katsojille ja ostajille erilaisia kanavia pitkin, vaan immateriaalisiksi tuotteiksi, joi-

den merkityksen viimeistelyyn osallistuvat niin välittäjät kuin yleisökin. Karttunen problematisoi näiden ajatusten pohjalta välitysportaan määrittelyä kuvataidекentän tutkimuksessa.

Anu Oinaala ja Vilja Ruokolainen (Cupore) esittivät alustavia tuloksia esittävän taiteen vapaan kentän ryhmiä koskevasta tutkimuksestaan. Tutkimus koskee teatteria (ml. esitys- ja performanssitaide), tanssia ja sirkusta. Tavoitteena on selvittää vapaan kentän ryhmien toimintalogiikoita ja toiminnan laajuutta. Teatterialalla vapaan kentän produktioiden määrä oli pääkaupunkiseudulla vuosina 2009–2010 osapuilleen yhtä suuri kuin VOS-teattereissa. Tanssitaiteessa vapaa kenttä tuotti tutkijoiden laskelmien mukaan moninkertaisen määrän produktioita verrattuna lakisääteisen valtionosuuden piirissä oleviin ryhmiin. Oinaala ja Ruokolainen esittelivät myös tutkimuksessa käyttämänsä verkostanalyysin menetelmää. Keskustelussa sen käyttömahdollisuudet taidetuotannon tutkimuksessa todettiin lupaaviksi. Toimintalogiikoiden selvittämiseksi Oinaala ja Ruokolainen ovat ottaneet lisäksi parikymmentä tapausta erityistarkasteluun. Taiteilijoiden työ vapaan kentän ryhmissä näyttää varsin prekaarilta. Palkat eivät ole lähimainkaan sopimusten mukaisia ja palkattoman työn osuus on suuri. Tutkimustulosten pohjalta näytti myös siltä, että vain harvalukuinen joukko Suomessa voi ansaita leipänsä pelkästään vapaan kentän produktioista.

Koordinaattorit: Pia Houni & Sari Karttunen

Terveys sosiologia

Terveys sosiologian työryhmässä oli kuusi esitystä ja 14 osallistujaa. Keskustelu oli vilkasta, vaikkakin ryhmän osalta ”Onnen päivät” alkoivat masentavissa merkeissä: alun esitykset koskivat masennusta ja muita mielen terveyden ongelmia.

Niina Metsä-Simola tarkasteli, miten mielen terveyslääkkeiden, erityisesti masennuslääkkeiden käyttö lisääntyi sekä miehillä että naisilla jo 2–5 vuotta ennen eroa. Lääkkeiden käytön lisääntyminen taitui puoli vuotta ennen eroa. Seuraavan vuoden aikana lääkityksen yleisyys aleni. Tämän jälkeen muutosta ei juuri tapahtunut. Vaikka sosioekonomiset tekijät vaikuttivat eroon sopeutumiseen, taloudellinen huono-osuus ei näyttänyt aiheuttavan eronneiden huonompaa mielen terveyttä.

Taina Leinosen tutkimuksen mukaan masennuslääkkeiden käytössä ei tapahdu muutoksia vanhuuseläkkeelle siirtymisen yhteydessä. Masennuslääkkeiden käyttö lisääntyi erityisesti 0–1.5 vuotta ennen sairauseläkkeelle siirtymistä. Sen jälkeen lääkitys väheni selvästi erityisesti kolmen ensimmäisen vuoden ajan saavuttaen lähes eläköitymistä edeltäneen tason. Nuori ikä oli tärkein lääkitykseen vaikuttava tekijä.

Heta Moustgaardin tutkimuksen mukaan yleisen aikatrendin vakioimisen jälkeen masennuslääkekäyttäjien osuus ei ollut yhteydessä itsemurhakuolleisuuteen tai -yrityksiin missään väestöryhmässä. Moustgaard kuitenkin korosti, että vaikka itsemurhakuolleisuus ei ollut yhteydessä masennuslääkekäyttäjien osuuteen yleisen aikatrendin vakioimisen jälkeen, on mahdollista, että itse yleinen laskeva trendi itsemurhakuolleisuudessa johtui masennuslääkkeiden käytön yleistymisestä. Itsemurhayritysten vakaa taso miehillä ja yleistymisen naisilla kuitenkin kyseenalaistavat sen päätelmän, että masennuslääkkeiden yleistymisen olisi johtanut itsemurha-alttiuden vähenemiseen masennuksen kattavamman hoidon myötä.

Suvi Nipulin tutkimuksessa korostui se, että yliopisto-opiskelijoiden hedelmällisyystietämyksessä on puutteita. Kuudesosa naisista ja kolmannes miehistä ei osannut sanoa, että raskaaksi tuleminen on vaikeampaa 35- kuin 25-vuotiaalle. Hedelmällisyysneuvonnan antamista ei koettu liiallisena puuttumisena yksityiselämään. Noin kolmannes vastanneista opiskelijoista oli epävarmoja siitä, hankkiiko lapsia tulevaisuudessa.

Kati Vähäsarja tarkasteli tyypin 2 diabeteksen korkeassa sairastumisriskissä olevien henkilöiden suhtautumista diabeteksen uhkaan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen. Haastateltavien suhtautumisessa diabeteksiin oli erotettavissa neljänlaisia riskikokemuksia liittyen riskin tiedostamiseen ja kokemukseen uhan vakavuudesta: 1) odottamaton-vakava riskikokemus, 2) epäuskoinen-kaukainen riskikokemus, 3) odotettu-vakava riskikokemus ja 4) aavistettu-kaukainen riskikokemus. Vakavasti diabeteksiin suhtautuvat ilmaisivat vahvaa liikunnan muutospuhetta, ja heistä lähes kaikki myös lisäsivät liikumistaan. Kaukaiseksi riskin kokevien muutospuhe oli heikkoa, eivätkä he lisänneet fyysisistä aktiivisuuttaan.

Tiina Pensolan tutkimuksesta selvisi, miten korkean kuolleisuuden ammateissa naisten kuolleisuus oli 55 % ja miesten 99 % korkeampaa kuin alhaisen kuolleisuuden ammateissa. Tästä ylikuolleisuudesta 18 % liittyi tuloeroihin naisilla, miehillä 41 %. Työttömillä

kuolleisuus oli kahdessa ylimmässä tuloryhmässä samalla tasolla kuin korkean kuolleisuuden ammateissa (alin tuloryhmä), alimmissa tuloryhmissä 25-vuotiaan työttömän todennäköisyys saavuttaa 65 vuoden ikä oli 0,48. Suuri osa työttömyyden ja kuolleisuuden välisestä yhteydestä välittyi tulojen kautta.

*Koordinaattorit: Markku Myllykangas
& Ossi Rahkonen*

Työelämän sosiologia

Työryhmässä oli paitsi hyvin kiinnostavia esityksiä myös vilkasta keskustelua. Avaussanojen jälkeen Tapio Bergholm esitti mielenkiintoisen teesin siitä, miten Suomen työelämä muuttui 1970-luvulla. Työvoiman koostumuksen kautta Bergholm näytti, että työvoimapula ratkaistiin mm. naisten kasvavalla osallistumisella työelämään. Heikki Huilaja tutki rekrytointiprosesseja näyttäen, että rekrytointiprosessissa on monenlaisia tekijöitä. Rekrytoinnin eri vaiheet ja syyt auttavat työmarkkinoiden sosiologista ymmärtämistä – kyse ei ole pelkästään kysynnästä ja tarjonnasta.

Otto Kanervo osoitti kyselyaineiston avulla, mitkä ovat ammattiliitto Pron suurempia uhkia ja työllisyyden esteitä. Merkittävimpiä uhkia ovat työpaikkojen siirto ulkomaille ja suomalaisten yritysten siirtyminen ulkomaille. Myös työväestön ikääntyminen nähtiin selvästi uhkana. Paul Jonker-Hoffrén toi esiin uhkia Suomen paperiteollisuudelle ja sen ammattiliitolle. Keskeinen havainto oli, että ammattiliiton strategia on mahdollisesti liian suppea metsäteollisuuden muutoksen nähden. Erkki Laukkanen otti työelämän laatua sarvesta ja osallistui keskusteluun siitä, onko Suomen työelämä huonontumassa vai ei. Laukkanen saksalaisen mallin pohjalta kehittämän mittarin mukaan Suomen tilanne ei ole niin vakaa tai hyvä kuin eräät tahot väittävät.

Perjantaina Sarah Assmuthin ja Eveliina Saaren esitys korosti tutkijoiden työhyvinvointia. Johtopäätös oli, että tutkijan töissä on monia kielteisiä tekijöitä, mutta into töistä on kuitenkin tärkeä voimavara. Työn järjestys aiheuttaa monesti pahoinvointia. Simo Aho ja Jukka Niemelä käsittelivät samanlaista aihetta, nimittäin eri opiskelijaryhmien työssäkäyntiä. Ahon esityksessä kävi esiin selvästi, mitkä ovat työssäkäynnin syyt ja mitkä opintojen keston keskeiset tekijät, kun taas Niemelän esityksessä tulivat hyvin esiin opiskelun,

perhe-elämän ja työelämän väliset ristiriidat. Markku Sippola ja Sirpa Lintunen näyttivät, miten muutosturvahankkeet toimivat käytännössä ja miten muutosturva muuttuu varsin hankalaksi, kun keskeinen toimija – työnantaja – on mennyt konkurssiin.

*Koordinaattorit: Tapio Bergholm
& Paul Jonker-Hoffrén*

Työn uudet järjestykset

Työryhmässä pohdittiin suomalaisen – ja laajemmin länsimaisen – työelämän murrosta ja työn uusia järjestyksiä. Työryhmä kokoontui kumpanakin päivänä ja ryhmässä kuultiin kahdeksan alustusta. Anna Kuokasen (HY/TTL) alustuksessa tarkasteltiin työntekijäidealin historiallista muutosta työpaikkailmoitusten kautta 40-luvulta nykypäivään saakka. Tutkimuksen mukaan työntekijöihin kohdistuvat vaatimukset ovat lisääntyneet ja moninaistuneet merkittävästi tutkimusjakson aikana, ja 2000-luvulla niitä voi kuvata jo ylivoimaisiksi. Asta Kietävänen (LY) alustuksen aiheena oli porotaloudessa tapahtuneet muutokset. Esitelmässä tarkasteltiin porotyön merkitystä poronomistajille: kuinka porotyö on yhtäältä vahvasti sidoksissa identiteettiin ja elämäntapaan ja toisaalta kuinka se pakostakin muuttuu yhdeksi monista palkkatyön tai yrittäjyyden muodoista. Riikka Kivimäen (TaY) alustuksen aiheena oli työhyvinvoinnin kehittäminen demokraattisen dialogin ja työnohjauksen keinoin. Esitelmässä tarkasteltiin kahden työhyvinvointia parantamaan tähtävän menetelmän, ratkaisukeskeisen työnohjauksen sekä työkonferenssiksi kutsutun työelämän kehittämismenetelmän välisiä käytäntöjä ja taustoja.

Fenomenologisen globalisaation viitekehyksessä Mika Helanderin (HY) alustus tarkasteli suomalais-ruotsalaisten suuryritysten johtajien elämisaailmasa tapahtuneita muutoksia. Alustuksessaan Helander tutki, miten globalisaatio johtaa työhön liittyvän elämisaailman murrokseen, jossa asiakokonaisuuksien hallinta muodostuu aiempaa haastavammaksi ja yritysjohtajat kokevat usein epävarmuutta omien taitojen riittävydestä uusissa olosuhteissa. Rolle Alhon (TY/HY) esitelmän aiheena oli Rakennusliiton ja Palvelualojen ammattiliiton maahanmuutto- ja maahanmuuttajastrategiat. Esityksessään Alho osoitti, miten molemmat ammattiliitot yhtäältä pyrkivät yl-

läpitämään protektionistista maahanmuuttostrategiaa vastustamalla työvoiman maahanmuuton rajoitusten höllentämistä, mutta samalla sisällyttävät toimintaansa myös inklusiivisia strategioita, joilla ne pyrkivät saamaan maahanmuuttajia ammattiliittojen jäseniksi sekä kohentamaan heidän asemaansa työmarkkinoilla.

Anu-Hanna Anttila (TY) käsitteli alustuksessaan kotitöihin käytetyn ajan sukupuolittuneisuutta ansiotyötä tekevien naisten perheissä. Tilastokeskuksen vuosituhannen vaihteessa tekemät tutkimukset osoittavat ajankäytön sukupuolittuneisuuden keskimääristä vähenemistä, mutta samojen tutkimusten keräämät ajankäyttöpäiväkirjat kertovat ajankäytön mies- ja naistapaisuudesta sekä luokkaisuudesta: etenkin työväenluokkaisissa perheissä naiset siivoavat ja pyykkäävät, kun taas miehet tekevät ulko- ja huoltotöitä sekä käyttävät kotitöihin naisia vähemmän aikaa. Merita Jokela (TY) tarkasteli esitelmässään palkatun koti- ja hoivatyön yleisyyttä eri maissa. Tilastollisen analyysin keinoin esitys osoitti, miten erilaiset tekijät, kuten kotitalouksien tuloerot, julkisten hoivapalveluiden saatavuus ja naisten työssäkäynti, ovat yhteydessä koti- ja hoivatyön yleisyyteen kansainvälisessä vertailussa. Kirsikka Selanderin (JY) ja Petri Ruuskasen (JY) esitys tarkasteli työelämän laatua yhä merkittävämmäksi työllistäjäksi muodostuvalla kolmannella sektorilla, mille on ladattu yhä suurempia odotuksia esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäjänä. Selanderin ja Ruuskasen keräämät laajat tilastolliset aineistot osoittavat esimerkiksi, miten kolmannen sektorin palkkatyöntekijät kokevat työnsä kiireellisemmäksi, kykyjensä käyttömahdollisuudet heikommiksi sekä työnsä jatkuvuuden epävarmemmaksi kuin muiden sektoreiden palkkatyöntekijät.

Koordinaattorit: Lena Näre & Antero Olakivi

Uskonnonsosiologia

Työryhmällä oli yksi tapaaminen perjantai-aamuna. Siinä pohdittiin ajankohtaisia uskonnon ja yhteiskunnan suhteita.

Kimmo Ketola tarkasteli Suomessa toteutettujen kyselyaineistojen perusteella, miten uskonnollisuus ja kansallistunne vaikuttavat suomalaisten suhtautumisessa eri uskonnollisiin ryhmiin. ”Inhokkilistan” kärjessä oleviin Jehovan todistajiin ei löydy yhtä tai kahta selittävää tekijää vaan negatiivinen asennoituminen

on yleistä. Muita selittää suomalaisten karsas suhtautuminen kiihkeään uskonnollisuuteen sekä kansallistunto. Nämä tekijät selittävät pitkälti suomalaisten asenteita mm. islamiin. Martti Muukkonen käsitteli kolmannen sektorin roolia eräänlaisena organisaatioinnovaatioiden laboratoriona. Siellä testatut ja hyväksytyt havaitut toimintamallit ja -menetelmät diffusoituvat muuhun yhteiskuntaan. Hänen esimerkkitapauksensa NMKY-liikkeen kontribuutioita ovat mm. ryhmätyöt konferenssien työmenetelminä, erilaiset urheilumuodot (kori- ja lentopallo), työ sodan uhrien auttamiseksi (sotilaskodit, sotavanki- ja pakolaistyö), nuorisotyön monet menetelmät sekä ekumenia ja uskontodialogi.

Hanna Salomäki selvitti Gallup Ecclesiastica 2011 -kyselyaineiston pohjalta, miten luterilaisen kirkon liberaalit ja konservatiivit ovat sitoutuneet kirkkoon ja millaisia heidän kirkkoon kuulumisen syynsä ovat sekä mihin suuntaan he toivovat kirkon kehittyvän. Esitelmä selvitti myös, missä määrin liberaalit ja konservatiivit ovat sitoutuneet kirkon dogmiin sekä miten he harjoittavat uskoaan julkisesti ja yksityisesti. Jarmo Kokkonen käsitteli sukupuolen ja seksuaalisuuden yhteisöllisestä rakentumisesta rippikoulussa Victor Turnerin yhteisöllisyysajattelun näkökulmasta. Vaikuttaa siltä, että vahva sukupuolijako liudentuu yhteisöllisesti tiiviissä rippikoulussa.

*Koordinaattorit: Martti Muukkonen
& Hanna Salomäki*

Vallan sosiologiaa

Vallan sosiologinen tutkimus ymmärrettiin työryhmässä laaja-alaisesti. Vallan sosiologiassa on ollut joitakin vuosia sitten oma työryhmänsä sosiologipäivillä, ja teema on tällä vuosikymmenellä ollut myös yhtenä päivien pääteemoista. Vallan tutkimusta tehdään paljon Suomessa, ja työryhmän tavoitteena oli koota tätä tutkimusta yhteen.

Työryhmä oli yksipäiväinen, ja jokaisella esityksellä oli aikaa 28 minuuttia. Ryhmässä oli viisi esitystä, joista Outi Autin ja Hanna Peltomaan esitykset käsitelivät valtaa paikallisen tasolla. Mikko Niemelän ym. ja Arttu Saarisen esitykset paneutuivat taas valtaan kansallisten tapaustutkimusten kautta. Jukka Syväterän esityksessä tarkasteluperspektiivi oli globaali. Autin aiheena olivat ihmisten kokemukset vesivoimalouden aiheuttamista elinympäristön muutoksista

Pohjois-Suomessa. Peltomaa käsitteli esityksessään seksuaalivähemmistöjen asemaa lappilaisissa kyläyhenteisöissä. Niemelän ja kumppaneiden esityksessä käsiteltiin kehystämisen vaikutusta kansalaismielipiteeseen tapauksen ollessa toimeentulotuen siirto Kelaan. Saarisen esitys käsitteli *Helsingin Sanomien* kirjoittelua kunta- ja palvelurakennemuutuksesta sekä terveydenhuoltolaista vuosina 2003–2012. Syväterä tarkasteli kansallisen bioeettisen komitean ja siihen liittyvän poliittisen rationaalisuuden leviämistä esimerkkinä maailmanyhteiskunnan rakentumisesta.

Esityksistä Autin ja Peltomaan käsitelivät yksittäisten ihmisten kokemuksia ja elämisaailmaa sekä sen muutoksia (myös vallan näkökulmasta) Pohjois-Suomessa. Niemelällä, Saarisella ja Syväterällä yhteisenä nimittäjänä olivat taas tietyt tapaustutkimuksen omaiset poliittikkaprosessit. Autin ja Peltomaan esitykset synnyttivät keskustelua mm. siitä, kuinka lokaalit (lappilaisuus) ja osin kulttuurisetkin piirteet määrittävät ihmisten välisiä valtasuhteita. Kolmen muun esityksen jälkeen keskusteltiin mm. institutionaalista tutkimusperinteestä sekä intressien merkityksestä valtaan. Työryhmä osoitti, kuinka eri aineistoilla (haastattelut, kyselyt, dokumentit), teorioilla (esim. Foucault'n näkemykset vallasta ja institutionaaliset teoriat) ja eri näkökulmista (esim. globaali vs. lokali) valtaa voidaan tutkia.

Koordinaattori: Arttu Saarinen

Yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet – Föreningar och sociala rörelser

Kaksikielinen työryhmä kokosi seitsemän esitelmää. Esitykset painoutuivat vahvasti yhdistyksiin; yhteiskunnallisia liikkeitä käsiteltiin vain Sanna Hastin esityksessä ”Luonnonvarakiistat ja kansalaisten itseorganisointuminen – kun osallistuminen ei riitä”. Esityksessä tarkasteltiin kahta lappilaista ympäristökiistaa – metsäkiistaa Muonioissa ja Mielmukkavaaran tuulivoimakonfliktia. Kiistat toimivat esimerkkeinä siitä, miten virallinen ympäristöhallinto sivuuttaa paikalliselta tasolta nousevaa kokemuksellista tietoa. Tämä on johtanut suoran vaikuttamisen keinoihin. Tomi Kankainen ja Martti Siisiäinen tutkivat kyselyaineistojen avulla, millaisia yhteyksiä kotimaan hyvinvoinnin tasolla on aikuisten ja erityisesti yläkouluikäisten luottamukseen ja yhdistysaktiivisuuteen. Tulosten valossa

aikuisten yhdistysaktiivisuus nousee hyvinvoinnin ja luottamustason noustessa, mutta sen sijaan koulu- laisten yhdistysaktiivisuus korreloi niihin käänteisesti. Tiina Kontinen ja Sara Robinson-Moncada esittelivät huomioitaan kansainvälisen NGO:n – tapauksena World Vision – voimaannuttamistoiminnan arvioinnista perustuen voimaannuttamisen ohjelmateorioihin.

Mikko Lagerspetz tarkasteli määrältään nopeasti lisääntyneiden virolaisten maahanmuuttajien yhdistysaktiivisuutta Suomessa ja vertasi sitä muunmaalaisten maahanmuuttajien yhdistystoimintaan. Virolaisilla maahanmuuttajilla ei ole Suomessa aktiivisia keskusjärjestöjä, ja tällaista tehtävää ovat osin hoitaneet syn- typeräisten suomalaisten ylläpitämät ystävyysseurat. Myös Susan Sundbackin esityksen aiheena oli Viron kansalaisyhteiskunta, jota hän vertasi osallistumisen näkökulmasta skandinaavisiin kansalaisyhteiskuntiin ja Suomeen. Analyysi osoitti yhdistysosallistumisen olevan korkeinta Skandinaviassa, sitten Suomessa. Osallistuminen Virossa jää niistä jälkeen. Osallistu- mista on kuitenkin tarkasteltava eriytyneemmin; virolaisilla on tietyillä osallistumisen alueilla enemmän yhdistysjäsenyyksiä (kulttuuri, naisten ryhmät) kuin vertailumaiden asukkailla.

Anniina Lavikainen esitteli vapaaehtoistoimi- joiden haastatteluihin perustuvaa tutkimustaan Kuuloliiton vapaaehtoistoiminnan erityispiirteistä tavoitellen myös kokonaiskuvaa liiton vapaaehtois- toiminnasta. Vapaaehtoisten puheesta erottui kolme diskurssia: vertaisdiskurssi, kuulolähipalveludiskurssi ja oikeuksien edistämisdiskurssi. Näistä vertaisdis- kurssi paljastui kaiken toiminnan lähtökohdaksi ja arvopohjaksi. Petri Ruuskanen tutki aihepiiriltään ryhmän kokonaisvaltaisimmassa paperissa kolman- nen sektorin muutosta ja kysyi sen rationalisoitumi- sen erityislaatua. ”Kolmannen sektorin palkkatyö” -tutkimushanke osoittaa, että kansalaisyhteiskunnassa on käynnissä palkkatyöläistyminen, joka liittyy yhdis- tysten muutokseen aiempaa selkeämmin palvelutuot- tajiksi. Toiminnan ammattimaistuminen muuttaa järjestöjen toimintamalleja. Mitä tässä muutoksessa tapahtuu kansalaisyhteiskunnan perinteiselle aatteel- liselle toiminnalle, kysyi Ruuskanen katsoen erilais- ten rationaalisuustyypien kohtaavan muutoksessa toisensa. Dan Sundblom tarkasteli, miksi yhdistykset lopettavat toimintansa. Osoitautui, että pieni koko ja vähäiset resurssit ovat keskeisiä lakkaamiseen liittyviä tekijöitä. Myös pienissä kunnissa yhdistykset lakkaavat

suuria kuntia herkemmin. Toiminnan alue erottelee niin, että kulttuurin ja virkistämisen yhdistykset lakkaavat toimimasta muita vähäisemmässä määrin.

Työryhmään osallistui toista kymmentä aihepiiri- tä kiinnostunutta. Esityksistä keskusteltiin vilkkaasti. Paljon kiinnostusta herätti kolmannessa sektorissa käynnissä oleva rakenteellinen murros. Tähdennet- tiin, että tutkimusresurssit tulisi suunnata sen erit- telyyn. Työryhmässä oltiin tyytyväisiä päivien järjestä- jien tapaan järjestää työryhmäkohtaiset opastajat var- mistamaan kokoontumistilan löytyminen ja laitteiden toiminta.

*Koordinaattorit: Esa Kontinen
& Mikko Lagerspetz*

Yhteiskuntateoria

Työryhmä kokoontui torstaina ja siinä pidettiin kuusi alustusta. Jussi Silvonen alusti aiheesta ”Louhivuori, Gylling ja Kautsky – Pääoma ykkösen suomennoshis- torian kiemuroita”. Esityksessä tarkasteltiin Marxin *Pääoman* ensimmäisen osan suomennoshistoriaa. Siinä tuotiin esille, että *Pääoma* on suomennettu useita kertoja, ja se on ilmestynyt tähän mennessä jo kuutena painoksena. Esityksessä tarkasteltiin sekä *Pääoman* en- simmäisen osan eri suomennosten suhdetta toisiinsa että suomennosten suhdetta alkukielisten laitosten editiohistoriaan. Tuukka Kaidesojan piti alustuksen otsikolla ”Korporatiiviset toimijat analyttisessä sosio- logiassa”. Kaidesoja tarkasteli esitelmässään korporatiiv- isen toimijan käsitettä analyttisessä sosiologiassa ja keskittyi erittelemään erityisesti Jon Elsterin ja Peter Hedströmin näkemyksiä. Analyttisen sosiologian piirissä ollaan Kaidesojan mukaan usein kriittisiä sitä mahdollisuutta kohtaan, että korporatiiviset toimijat voisivat toimia kausaalisesti selittävinä tekijöinä. On kuitenkin hyviä perusteita sille, että korporatiivisia toimijoita voidaan pitää yksilöiden toimintaan palau- tumattomina entiteetteinä.

Olli-Pekka Moision aihe oli ”Kompromissien so- siologia ja sosiologian kompromissit”. Esitelmässä tehtiin katsaus siihen, mitä kompromissin käsitteellä on tarkoitettu eri aikoina sosiologiassa, filosofiassa, ja politologiassa. Esitelmässä käsiteltiin myös sitä, mil- laisista teoreettisista ja käsitteellisistä lähtökohdista käsin kompromissien asemaa ja merkitystä nykyisessä sosiaalisessa maailmassa ja ihmisten välisessä vuoro-

vaikutuksessa olisi mielekästä tutkia. Pekka Kuusela esitelmöi aiheesta ”Dialogismi ja yhteiskuntateoria”. Hänen mukaansa dialogisuuden teema on jo pitkään ollut esillä yhteiskunta- ja kasvatustieteissä. Perinne on kuitenkin nähty lähinnä kasvatuskäytäntöjen tai työelämän kehittämiseen liittyvänä tärkeänä lähestymistapana. Dialogisuutta ja siihen liittyvää filosofis-kielitteellistä pohdintaa voi pitää tärkeänä nimenomaan siitä syystä, että se avaa näkökulman yleisellä tasolla kommunikaatioon, merkitysten muodostumiseen, sosiaalisiin käytäntöihin, kognition luonteeseen, mieleen ja toimijuuteen.

Mikko J. Virtasen esitelmän otsikko kuului ”Systeemitoreettinen yhteiskuntateoria ja empiirinen tutkimus: kohti yhteiskuntateoreettisesti informoituja tutkimusmenetelmiä”. Alustuksessa käsiteltiin ns. müncheniläisen, empiirisen systeemitorian lähtökohtia. Tämän ”nykyisyyksien yhteiskunnan” teorian tavoitteena on toimia aidosti operatiivisena yhteiskuntateoriana. Menetelmällisesti siinä yhdistellään systeemitoreettisen empiirisen yhteiskuntateorian ja kontrastiivisen selittämisen aineksia. Virtasen pyrkimyksenä on kehittää yhteiskuntateoriaa ja empiirisiä laadullisia aineistoja yhdistävä tutkimusmenetelmä. Antti Gronowin esitelmän aihe oli ”Kulttuurin leviäminen sosiaalisissa verkostoissa”. Gronow käsitteli Dan Sperberin representaatioiden epidemiologiaksi kutsuttua lähestymistapaa, jossa kulttuuria tarkastellaan populaatioissa laajalle levinneiden representaatioiden joukkoina. Sperberin lähestymistavan keskeinen puute on, että siitä puuttuu käsitteistö sille, missä representaatiot leviävät. Gronowin mukaan sosiaalisten verkostojen analyysi tarjoaa käsitteellisiä ja metodologisia välineitä tämän asian tarkasteluun sekä teoreettisesti että empiirisesti.

Koordinaattori: Antti Gronow

Ympäristö ja hyvinvointi

Ryhmässä oli neljä paperia ja osallistujia kaksitoista. Tärkeimpänä teimana oli kestävän kehityksen ja sosiaalipolitiikan välinen suhde, jota käsiteltiin eri näkökulmasta suurimassa osassa esityksistä. Hiukan erillisenä tapaustutkimuksena oli maan pilaantumisen ongelma Helsingissä.

Ilmo Massa (HY) veti avauspuheenvuorossaan yhteen kestävän yhteiskuntapolitiikan kehitystä Suomessa ja kansainvälisesti. Teoreettisesti hän tukeutui Karl

Polanyin käsitteeseen ”yhteiskunnan itsepuolustus”. Esitys tiivistyi erilaisten ympäristöjohtoisten valtiotyypin – ympäristönationalistinen valtio, riskivaltio, ekomoderni valtio ja ympäristövaltio – erotteluun sekä pohdintaan hyvinvointivaltion hyvän kehän ja kestävän kehityksen hyvän kehän välisestä suhteesta. Esityksessään ”Kestävän kehityksen sosiaalinen sydän” Robert Hagfors (Kela) tarkasteli puolestaan kestävän kehityksen sosiaalista ulottuvuutta, ”ydinkehää”, kuten hän tähdensi. Esitys oli osin kommentti Massan aikaisemmin esittämään kuvioon, jossa painottuu sosiaalipolitiikassa esitetyn hyvinvointivaltion hyvän kehän ja ympäristöpolitiikassa esitetyn kestävän kehityksen kehän välinen dialogi. Ilman sosiaalista näkökulmaa kestävältä kehitykseltä puuttuu sydän, eivätkä myöskään hyvinvointivaltion kannattajat voi kannattaa ”sydämetöntä” kehitystä. Hagforsin tavoitteena on malli, jossa riippuvuudet ja vaikutukset on esitetty siinä muodossa, että niiden tilastollinen testaaminen on mahdollista.

Senja Laakso (HY) esitti pro gradu -tutkielmansa *Onko elämä perusturvan varassa kestävä? Ympäristövara ekologisesti ja sosiaalisesti kestävän kulutuksen tarkastelussa* tuloksia. Tarkastelun viitekehiksenä toimi ympäristövaran (environmental space) käsite. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeilla ja haastatteluilla. Tutkittavat olivat yksinasuvia, perusturvan varassa eläviä henkilöitä. Heidän luonnonvarojen kulutuksensa eli materiaalijalanjälkensä laskettiin MIPS (Material Input per Service Unit) -menetelmällä. Tulosten mukaan jo perusturvan saajien materiaalijalanjälki (18 100 kiloa vuodessa) ylittää ekologisesti kestävän tason vaikka onkin selvästi keskivertosuomalaisen materiaalijalanjälkeä (40 500 kiloa vuodessa) pienempi. Ekologisen kestävyuden saavuttamiseksi tarvitaankin muutoksia yhteiskunnan tarjoamien palveluiden, tuotteiden ja infrastruktuurin materiaalitiehokkuudessa.

Sauli Rouhinen (ISY) väitti tulossa olevaan väitös-kirjaansa perustuvassa esityksessään ”Kestävä kehitys yhteiskuntapolitiikkaa ohjaavana periaatteena”, että kestävä kehitys edellyttää systeemisiiä, järjestelmätasoisia muutoksia yhteiskunnassa ja globaalissa taloudessa. Kestävän kehityksen kansainvälinen ja kansallinen hallinta on kuitenkin edennyt heikosti. Esityksessä tarkasteltiin kestävän kehityksen politiikan muotoutumista Suomessa. Suomen kestävän kehityksen politiikan ”mallia” luonnehtii jatkuvuus hallituskoalitiioista riippumatta sekä poliittista ohjelmakeskustelua koor-

dinoiva foorumi, joka tukeutuu jaettuun asiantuntijuuteen ja institutionaaliseen oppimiseen.

Paula Saikkonen (HY) tarkasteli väitöskirjahankkeeseensa perustuvassa esityksessään ”Hallittua riskinottoa Helsingissä?” ympäristöongelman nousua ja kehitystä maaperän saastumisen kontekstissa. Väitöskirjan aineisto muodostuu Helsingin kaupunginhallinnon dokumenteista ja virkamiesten täydentävistä haastatteluista. Saastuneen maaperän todettiin muodostuneen ympäristöongelmaksi pääosin 1990-luvulla. Kaupungin virastoilla näyttää tutkimuksen mukaan olevan poikkeavia tapoja määritellä ja hallinnoida ympäristöongelma, mikä johtaa erilaisiin

riskienhallintamenetelmiin. Hallinnon sektorirajoja ei mielellään ylitetä.

Loppusanoissaan Tuula Helne (Kela) korosti hyvinvoinnin tavoittelun ekologisia ehtoja, joiden vuoksi hyvinvoinnin kysymyksiä tulisi aina tarkastella sekä ekologiset että sosiaaliset ulottuvuudet huomioon ottaen. Siksi on tärkeää pitää ympäristöteemaa yllä sosiologipäivilläkin.

Koordinaattorit: Tuula Helne & Ilmo Massa

Esitysten abstraktit ovat luettavissa osoitteessa: <http://westermarck.fi/sosiologipaivat/>